Heerboer Willem van Iersel

Weldoener van het Missiehuis Sint Lambertus te Helvoirt
en van Huize Vincentius te Udenhout

1865 – 1924

Unentse biografieën 1

ISBN/EAN 978-90-78933-18-2
Uitgever “Stichting Heemcentrum ‘t Schoor Udenhout – Biezenmortel”
Drukkerij ELKA Tilburg
1 juni 2014

© Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.

Voorwoord

Willem van Iersel (1865-1924), enige zoon van burgemeester Josephus van Iersel en zijn echtgenote Maria van Oorschot, was heerboer en vrijgezel en heeft zijn hele leven gewoond op het adres Schoorstraat 2. Zowel van vaders – als van moeders kant erfde Willem een enorme rijkdom, die hem al tijdens zijn leven de bijnaam “Gouden Willem” opleverde. Hij noemde zichzelf grondeigenaar en rentenier. Hij had het druk met de pachtboerderijen, het verhuren van weilanden, het beheer van bossen, de verkoop van hout en het renderend houden van zijn vermogen.
Willem had nog een bijnaam: “Rooie Willem”, vanwege zijn rode haar.

Hij genoot in eerste instantie volop van zijn weelde en hield er luxe hobby’s op na. Hij had twee paardenmaneges, drie auto’s en hij maakte buitenlandse reizen. Met het ouder worden begon het geloof een grotere rol te spelen voor de katholiek opgevoede en in een vrome omgeving opgegroeide Willem. Het lijkt erop dat hij tobde met de gedachte dat zijn rijkdom in de weg stond van een plekje in de hemel, zoals hem vele prekende paters hem voorhielden. Het leidde tot de bouw van een missiehuis voor de paters van het Goddelijk Woord op zijn grond aan de Udenhoutseweg in Helvoirt, het latere Joannes de Deo, waar nu de Emmausbeweging thuis is. Hij heeft heel veel geld aan de missie gegeven. Een paar jaar voor zijn dood moet hij hebben gezegd: “Alle andere sporten (paarden, auto’s, reizen – red.) begonnen me op den duur tegen te staan. De missiesport bevalt me hoe langer hoe beter en daar blijf ik bij. Ik betreur het dat ik niet eerder met de missiesport ben begonnen. Wat ik thans doe, had ik tien jaar eerder kunnen doen, maar ik had de gave van geven nog niet”.

Na zijn overlijden vermaakte hij het grootste deel van zijn vermogen aan de kerk, de missie en de armen. Willem heeft de basis gelegd voor de bouw van Huize Vincentius op zijn grond aan de Schoorstraat en voor een welvarende Vincentiusvereniging. De familie stond nagenoeg met lege handen en stapte tevergeefs naar de rechter om de verkwisting van het familiekapitaal te voorkomen.

Henk Haen heeft uitvoerig studie gedaan naar hoe een welgestelde Udenhouter er toe komt om zo iets te doen? Welke omstandigheden en invloeden maakten dit mogelijk? Henk heeft daarbij veel steun gekregen van Pieter-Jan van Iersel uit Tilburg, Lieneke Naeff – van Iersel uit ’s-Hertogenbosch, Kees van den Bersselaar uit Udenhout van Heemcentrum ’t Schoor Udenhout – Biezenmortel. Daarnaast zijn het Regionaal Archief Tilburg en het Brabants Historisch Informatie Centrum belangrijke bronnen. De studie van Henk Haen ligt ten grondslag aan de voorliggende biografie, met heel veel respect voor het werk van Henk.

Het woonhuis van Willem van Iersel, “De Kleine Strijdhoeve”, werd na zijn dood eerst het begin van Huize Vincentius, later de woning van de rector van Vincentius en is nu eigendom van de Stichting familie Ommering. Op de bovenverdieping heeft Heemcentrum ’t Schoor Udenhout – Biezenmortel haar onderkomen.
Deze biografie van “Mijnheer Willem” is gepubliceerd op een mooie dag in de zomer van 2014 wanneer Zorg- en Dienstverlener ASVZ, eigenaar van Huize Vincentius, op de benedenverdieping een theehuis begint.

Schrijversteam Heemcentrum ’t Schoor Udenhout - Biezenmortel

Hoofdstuk 1

Geboren op 25 november 1865
Telg uit een gegoed Udenhouts geslacht

Willem van Iersel is geboren op 25 november 1865 als kind van de Udenhoutse burgemeester Josephus van Iersel en de in Eindhoven geboren Maria van Oorschot. Willem is een telg uit een gegoede oude Udenhoutse familie. Al in de 14e of 15 e eeuw woonden er Van Iersels in Udenhout. In de loop van de eeuwen heeft de familie zich verspreid en kreeg aanduidingen als de Udenhoutse tak, de Helvoirtse tak, de Loon op Zandse tak, enzovoorts. De in 1865 geboren Willem komt uit de Udenhoutse tak.

Grootvader Willem van Iersel
Willem van Iersel senior koopt op 20 juli 1830 het pand naast het gemeentehuis in de Slimstraat, een rietgedekte boerderij en Vlaamse schuur met achterliggende grond en visvijver, uit de nalatenschap van Van den Bosch – Vermeer voor ƒ7.250,- en gaat *op törp* wonen. Willem zet er in 1852 een nieuw huis neer en zal daar tot 1868 blijven wonen. Hij sterft in 1873 en het huis komt in handen van zijn zoon Josephus. Die woont dan al in het eerste huis rechts in de Schoorstraat. Josephus verhuurt de woning in de Slimstraat. Van 1877 tot 1907 is de oude dokter Lobach de huurder. In 1908, het pand is dan al geërfd door kleinzoon Willem, wordt het verkocht aan een Waalwijks familielid en betrekt de familie Van Iersel – Von Weijhrother het pand. Henri van Iersel vestigt er een agentschap van de R.K. Credietvereniging “De Hanzebank”. In 1912 verbouwt Henri het huis tot twee woningen en verdwijnt de rieten kap. In 1929 koopt Pieter van Dam het pand en begint er een bakkerij. We vinden er vandaag de dag bakkerij Besselink.

Grootvader Willem van Iersel was gehuwd met Adriana Goossens. Ze hadden zes kinderen:
1. Antoine of Antoon (1827). Hij werd leerlooier in Waalwijk, huwde te Waalwijk op 8 juni 1859 Elisabeth Helena Johanna van Nuenen. Zij was afkomstig uit Hilvarenbeek. Antonius was in Waalwijk lid van het R.K. kerkbestuur, erelid en weldoener van de Vincentiusvereniging en van de Elisabethvereniging. Antoon en Elisabeth kregen zes kinderen.
2. Anna Maria (1828). Zij trad in bij de zusters Franciscanessen en was overste van de Catharinenberg in Oisterwijk en ook lid van het algemeen bestuur van de kloosterorde.
3. Jan (1829) werd deken te Eindhoven.
4. Josephus (1831) was 35 jaar lang burgemeester van Udenhout, huwde Maria van Oorschot en is de vader van Willem, waarover deze biografie is geschreven.
5. Willem (1833) werd pastoor te Wamel.
6. Adrianus (1841) werd pastoor te Diessen.

Alleen Antoine heeft gezorgd voor nageslacht .

Willem senior behoorde tot de hoogst aangeslagenen in de directe belastingen in de provincie Noord-Brabant. In 1864 stond hij op nummer 100 en vijf jaar later op nummer 78. Hij bezat gronden in Udenhout, Waalwijk, Besoijen, Meeuwen, Terheijden, Raamsdonk, Drunen, Bokhoven, Helvoirt, Haaren, en Oosterhout. Hij was kerkmeester en vele jaren wethouder. Hij was gildebroeder bij het gilde St.-Joris.

Oom Antoon van Iersel, leerlooier te Waalwijk
Antoon of Antoine (1827-1906) en zijn echtgenote Elisabeth van Nuenen hadden zes kinderen.

Een van de zes was Arnold (1862-1919) die huwde met Maria de Bont. Zij hadden veertien kinderen. Een van de veertien was Antonia die huwde met Piet Sprangers. Die komen we in het laatste hoofdstuk tegen als executeur-testamentair. Een ander van de veertien was Petrus van Iersel, de vader van Pieter-Jan van Iersel, die materiaal en vooral afbeeldingen voor deze biografie heeft aangeleverd.

Een van de zes was Adrianus (1868-1942) die zich Henri noemde en die huwde met Elisabeth von Weijhrother, geboren in Leeuwarden (1866-1952). Zij hadden twee kinderen, Willem en Eduard. Henri van Iersel en zijn vrouw Lisette vestigden zich in de woning van opa Willem van Iersel vooraan in de Slimstraat en begonnen er een vestiging van de Hanzebank. Mevrouw van Iersel – Von Weijhrother heeft veel werk verzet voor de parochie, zoals bezoek aan kraamvrouwen en zuigelingen, liefdewerk tot bescherming van dienstmeisjes en in 1921 werd ze presidente van de R.K. Vrouwenbond. Pastoor Van Eijl noemt haar in zijn dagboek steevast mevrouw Henri van Iersel, met de naam van haar man dus.
Oudste zoon Willem (1905) is de vader van Lieneke Naeff – Van Iersel, die heeft meegewerkt aan de realisatie van deze biografie.

Vader Josephus van Iersel, de burgemeester
Josephus of Sjef van Iersel is geboren op 7 oktober 1831. Hij huwde op 19 juli 1864 Maria Francisca Johanna van Oorschot**,** geboren te Eindhoven op 9 augustus 1830. Josephus werd op 19 januari 1865 benoemd tot zesde burgemeester van Udenhout. Hij was toen pas 34 jaar oud en een half jaartje getrouwd. Hij volgde Andries Kuijpers op en hij werd zelf, na een ambtsperiode van 35 jaar, in november 1900 als burgemeester opgevolgd door Henricus van Heeswijk. Kort na zijn terugtreden als burgemeester verhuisde hij naar Huize Overdonk, het R.K. Sanatorium voor mannelijke zenuwlijders en verpleeghuis voor mannen te Dongen. Zijn verzorger was broeder Isidorus Maria (Willem de Vries) van de Congregatie van de Broeders van Dongen. Hij overleed in 1901 in Udenhout. Op zijn graf is vermeld: *Zijn gedachtenis zal niet vergaan en de gemeente zal zijn lof verkondigen. Hij ruste in vrede*.

Moeder Maria van Oorschot uit Eindhoven heeft in haar stamboom Udenhoutse wortels en wel bij de puissant rijke Udenhoutse familie Heijliger van Iersel, die voor een belangrijk deel in 1841 het interieur van de nieuwe Udenhoutse Lambertuskerk financierde.
Opa Petrus van Oorschot, koopman in tabak in Eindhoven, huwde te Eindhoven op 11 juli 1756 Johanna de Leuw of Leeuw. Ze kregen 8 kinderen. De jongste, Antonius van Oorschot, ook een fabrikant van tabak en snuif, huwde met de Udenhoutse Maria Heijliger van Iersel. Antonius en Maria kregen tien kinderen. Antonius bezat onroerend goed in Eindhoven, Tongelre, St.-Oedenrode en Schijndel. Dochter Elisabeth huwde met de advocaat en kantonrechter Daniël van den Acker, die administrateur werd van zijn zwager Josephus van Iersel, de burgemeester van Udenhout. Op het graf van zijn vrouw Maria van Oorschot, overleden te Udenhout op 5 augustus 1875, is vermeld: *Bij allen stond zij in de hoogste achting omdat zij zeer Godvrezend was. Zij ruste in vred*e.

Josephus van Iersel was 35 jaar burgemeester van Udenhout. In deze periode groeide het dorp van iets minder dan 2000 inwoners naar meer dan 2600. Enkele gebeurtenissen in deze periode zijn:

1868 Aanleg van de weg van Udenhout naar Helvoirt
1878 Aanleg van de weg van Udenhout naar Berkel
1880 Aanleg straatverlichting
1881 Ingebruikname van de spoorlijn Tilburg – ’s-Hertogenbosch en de opening van het station van Udenhout
1882 Eerste postkantoor
1888 In de Winkelsehoek branden vier boerderijen af
1890 Bartje de Rooij en gebroeders Weijers beginnen de steenfabriek Udenhout
1892 Oprichting houthandel Van de Voort
1897 Willem van Haaren viert op Huize St.-Felix zijn 100e verjaardag
1899 Oprichting Boerenleenbank.

Het ouderlijk huis, de Kleine Strijdhoef
Het huis aan de Schoorstraat 2 heeft van oudsher in de koopakten de naam *De Kleine Strijdhoef*, oorspronkelijk onderdeel van een groter gebied, een leengoed van de Hertog van Brabant, *De Strijdhoef*. In 1825 zijn de Grote Strijdhoef en de Kleine Strijdhoef nog in bezit

van Johan Carel Frederik van Franckenberg en Proschlitz en zijn echtgenote Maria Suzanna Johanna Baronnesse Von Dopff. Zij verkochten in 1826 na erfenisperikelen de Kleine Strijdhoef, bij de verkoop omschreven als een bouwmanswoning met schuur, stallingen en aangrenzende percelen weiland en teulland. Koper was de schoolonderwijzer Christiaan Kuijpers en de prijs voor de aankoop was ƒ4.925,-. Christiaan was getrouwd met Maria van den Bosch, dochter van de leerlooier Andries Cornelis van den Bosch en Maria Adriaan Vermeer. De zoon van Christiaan Kuijpers, Andries, eerst secretaris van de gemeente, werd in 1852 de vijfde burgemeester van Udenhout. Na het overlijden van de ouders erfde Andries Kuijpers het herenhuis de Kleine Strijdhoef met tuin en boomgaard en zijn broer Gerard erfde een groot gedeelte van de nabijgelegen gronden. Om de kosten te drukken verhuurde Andries kamers aan enkele ongehuwde mannen en bedrijfsruimte aan een kuipersbedrijf. Uiteindelijk verkocht hij het huis in 1859 aan zijn broer Gerard, koopman, winkelier en ouwelbakker (hostiebakker). Deze was intussen, in 1854, benoemd tot burgemeester in Hilvarenbeek en bleef dat tot zijn overlijden in 1875. Gerard verkocht de Kleine Strijdhoef in 1864 aan Josephus van Iersel.

Willem van Iersel is op 25 november 1865 geboren in de Kleine Strijdhoef aan de Schoorstraat 2. Hij is ook de enige die (aantoonbaar) ooit in dat huis is geboren.

Als zijn vader in 1901 overlijdt, erft Willem het landhuis en laat het in 1902 flink verbouwen met nieuwe buitenmuren, een mansardedak met leien en decoratieve versiering, jaloezieluiken, een uitgebouwde serre, een paardenstal en een kluis. Het huis bevat dan tevens een gang met links een kantoor, een zaal met piano, een keuken, een slaapkamer en rechts een voorkamer met veel antiek, “de Blauwe kamer”, voor de ontvangst van hoog bezoek. De gang eindigt in de serre of tuinkamer waar Willem veelvuldig zat. Boven waren er een logeerkamer, een meidenkamer en een zolder. Beneden bevond zich een kelder. In het woonhuis was ook een paardenstal gebouwd, waar soms 2 of 3 paarden stonden. Naast het woonhuis stond het verbouwde koetshuis. In de grote siertuin bevonden zich oude en grote bijzondere bomen zoals een atlasceder, een tamme kastanje, een treurbeuk, beukenbomen en populieren, een vijver met een opgebouwde rotspartij met ingebouwde fontein waarin verschillende soorten sproeiers zaten. Verder waren er nog fonteinen verspreid in de tuin, een bloemenserre en tuinbeelden.

De grond behorende bij de Kleine Strijdhoef lag over de lengte aan de rechterkant van de Schoorstraat, strekkende tot de gronden van kasteel de Strijdhoef. Over deze hele lengte lag tussen de Schoorstraat en de grond van de familie Van Iersel een laan met aan weerszijden eikenbomen, het kerkpad van de kasteelbewoners, in de volksmond “Lemierkesdreef” genoemd, naar de kasteelfamilie Le Mire. Deze “dreef” was onder geen enkel beding van de familie Le Mire te koop, hoezeer de familie Van Iersel ook zijn best deed. Een grote geldbuidel was niet voldoende. Het klikte niet tussen de ambtelijke landmetersfamilie Le Mire en de handelsman Van Iersel. Het conflict leidde eens tot het plaatsen van een hevig stinkende bokkenstal aan het begin van de laan vlakbij het huis van de familie Van Iersel. Er zijn nog altijd twee versies over wie de bokkenstal heeft geplaatst, de kasteelheer of de burgemeester.

Het woonhuis aan de Schoorstraat 2 en alle bijhorende landbouwgronden en tuinen maakten het noodzakelijk veel personeel in dienst te hebben. Willem van Iersel had twee dienstboden, Ant Bruurs als keukenmeid (met een grote kap op haar hoofd) en Pietje Smulders als bellenmeid (met een klein rond mutsje op haar hoofd). Ze waren intern gehuisvest en hadden een slaapkamer op de zolder. Trien Somers was de werkster. Tuinbaas Toon van de Bersselaar was tevens schoenenpoetser en pedicure. Ook werd hij ingeschakeld als tafelbediende bij grote diners en was hij de koetsier die iedere morgen om zes uur aanwezig moest zijn om de paarden eten te geven en te poetsen. De tuinbaas had een huistelefoon zodat mijnheer Willem hem direct op kon roepen.

Hoofdstuk 2

Gevormd door jezuïeten
11 jaar oud naar de kostschool

Udenhout rond 1865
In de kinderjaren van Willem van Iersel is Udenhout nog een dorp van vooral landbouwers en met veel bosbouw en aanverwante ambachtelijke beroepen van houtverwerking, zoals houtzagers, kuipers en klompenmakers. Het dorp telt circa 2000 inwoners, met iets meer mannen dan vrouwen. Er is nog geen bus- of treinverbinding en er zijn weinig verharde wegen; er is geen telefoon, geen boerenleenbank of boerenbond. Er is wel een nieuwe katholieke kerk, een gemeentehuis, een openbare school en het liefdesgesticht St.-Felix voor de hulpbehoevende ouderen, gevestigd in de oude pastorie aan de Kreitenmolenstraat. Het dorp heeft een duidelijke woonkern rond het gemeentehuis, waarbij in een straal van 100 meter alle dagelijkse voorzieningen aanwezig zijn: de burgemeesterswoning, het huis van de veldwachter, de kerk met pastorie, de school, de begraafplaats, de woningen van de dokter en van de notaris, het café, de winkels van de kruidenier en de bakker, de smederij, de koperslagerij en de horlogemakerij. Burgemeester Kuipers wordt in 1865 opgevolgd door Josephus van Iersel. Felix Cuijpers is de pastoor van het dorp. Paulus Borsten is de hoofdonderwijzer van de openbare school. De heel- en vroedmeester in dienst van de gemeente is medicine doctor Pieter Jan Willems.

Een tijd van veranderingen met grote impact
Willem van Iersel is opgegroeid in de tweede helft van de 19^{e} eeuw, een tijd van overgang naar permanente veranderingen in maatschappelijke en politieke verhoudingen, waaraan zijn vader als burgemeester mocht bijdragen. Er ontstaat versnelling van transport van goederen, personen en berichten. De techniek komt in een stroomversnelling, denk aan de komst van de trein, in Udenhout in 1881. Er ontstaan in stedelijke gebieden veel en grote fabrieken, maar ook in een dorp als Udenhout waar in 1890 een grote steenfabriek is gebouwd. Er komen industriëlen en een grote arbeidersklasse. Het is ook een tijd van armoede en drankmisbruik. De mensen in het dorp zullen toch wel hebben opgekeken van al die nieuwigheden: de aanleg van de spoorlijn, de trein, het station, stoommachines, de steenfabriek, straatverlichting, een postkantoor, telegrammen, telefoon, en noem maar op. Dat geldt zeker voor jonge mensen als Willem van Iersel.

Katholieke emancipatie
De katholieken waren – na 150 jaren van onderdrukking – met de verworvenheden van de Franse Revolutie wel weer vrij om hun geloof openlijk te belijden, maar in de praktijk moesten zij zich nog een plaats veroveren. In 1853 is er het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie met aartsbisschop Joannes Zwijsen (1794-1877) en kwam er toestemming van de overheid voor het stichten van kloostercongregaties voor onderwijs, ziekenverpleging en armenzorg. Er kwamen katholieke kranten. De familie Van Iersel plaatste advertenties voor de verkoop van bomen in de Tilburgsche Courant, maar overlijdensadvertenties in De Tijd. De Katholieke Illustratie, uitgegeven in Den Bosch, wordt vanaf 1868 in vele gezinnen gelezen. Karakteristiek is wellicht dat tussen 1866 en 1870 meer dan 3000 Nederlandse mannen in dienst waren van het leger van Pauselijke zoeaven. Er kwam een politieke macht onder leiding van de priester-politicus Schaepman, een neef van aartsbisschop Schaepman. Er kwamen katholieke arbeidersbewegingen en hier in Brabant was pater Gerlachus van den Elsen van de Norbertijnen in Heeswijk actief in de oprichting van katholieke boerenbonden. Het kerkelijk gezag stond alsmaar hoger in aanzien en daar wilde men uitdrukking aan geven.

Ook in Udenhout zie je de geleidelijk groeiende rol van de katholieke kerk. In 1841 kon de oude schuurkerk worden vervangen door een grote en mooie nieuwe Waterstaatskerk met een uitbundig hoofdaltaar met een prominente plek voor de monstrans met het allerheiligste

als beste teken van het katholieke geloof. Daarom ook de prominente plaats voor Norbertus op het hoofdaltaar, die immers staat afgebeeld met een monstrans in zijn hand. In 1862 kwamen de Zusters van Liefde naar Udenhout en namen hun intrek in de oude pastorie in de Kreitenmolenstraat met een voorziening voor hulpbehoevende bejaarden. De zusters begonnen katholiek onderwijs te geven aan meisjes. De fraters van Tilburg komen in 1901 naar Udenhout om katholiek onderwijs aan jongens te geven. In 1903 beginnen de Broeders penitenten Huize Assisië voor de opvang van geestelijk gehandicapten.

Het geloof werd alsmaar meer en strenger geregeld. Paters kwamen hel en verdoemenis preken. Dat uitte zich in een alsmaar intensievere geloofsbeleving, die uitgroeide tot het Rijke Roomse Leven. Als het kon, ging men iedere dag naar de H. Mis. Men bad het ochtendgebed, het middaggebed (het Angelus), het avondgebed en voor en na de maaltijd. Men bad regelmatig de rozenkrans met de overweging van de Mariageheimen. Aan de wand hingen kruisbeelden met palmtakjes, wijwatervaatjes en religieuze schilderijen. Op kasten stonden heiligenbeelden en kaarsen voor de thuiscommunie en H. Oliesel. Vrouwenhanden borduurden scapuliers en kleedjes met teksten of religieuze versiering. Ieder had een kerkboek met bidprentjes en een rozenkrans. Er waren bedevaarten en retraites.

Het schetst een achtergrond van Willem van Iersels kinderjaren. Als je in een dergelijk klimaat van een gesloten katholieke zuil opgroeit, met angst als basis voor gezag en een starre orde, dan vormt je dat. Willem van Iersel ontwikkelde zich uiteindelijk tot een vroom en toegewijd mens, die met zijn geld en bezit de katholieke zaak wilde dienen.

Jeugdjaren
Willem van Iersel gaat als hij 6 jaar is naar de openbare lagere school in Udenhout tegenover zijn geboortehuis, met in totaal 12 tot 24 leerlingen. De hoofdonderwijzer is Paulus Borsten. Op deze school was ook een avondschool waar hij later regelmatig naar toeging.

Als hij 9 jaar is, overlijdt zijn moeder.

In april 1876, hij is dan 11 jaar, gaat Willem naar een kostschooltje in Heusden. Dit is een bijzondere school van hoofdonderwijzer Melchior Cornelis van der Ven, geboren te Loon op Zand, opgeleid in Nijmegen, gehuwd met een Duitse vrouw uit Kleef en vader van twee kinderen. De school had een hulponderwijzer en een dienstbode en heeft maar enkele jaren bestaan, van 1873 tot oktober 1878. Op deze school zaten meer kinderen uit de betere stand zoals Mutsaerts uit Tilburg en Florijn uit Rotterdam.

Zes jaar bij de jezuïeten
Als Willem 13 jaar is, gaat hij, in augustus 1878, naar het katholieke jongensinternaat van de jezuïeten in Katwijk. Hij komt in het voorbereidingsjaar van de afdeling Handel en Boekhouden, een voorloper van de latere HBS. Willem verblijft zes jaren op deze middelbare school, tot augustus 1884, maar heeft van de 6-jarige opleiding slechts vier klassen doorlopen. Hij moest twee klassen na het voorbereidingsjaar overdoen en maakte de laatste twee klassen niet mee. Zijn gedrag en ijver gaven alle reden tot tevredenheid, maar de vorderingen waren matig. Hij was geen sterke leerling en was te weinig gewend aan studeren. Na het derde jaar was zijn declamatie goed, talen en koophandel gemiddeld en de rest, stijl en geschiedenis, matig tot slecht.
Het internaat, opgericht in 1831, werd in 1842 overgenomen door de Jezuïeten, “de gezellen van Jezus in de strijd om geloof en gerechtigheid”. Het doel van het internaat was om jongens op te voeden in verantwoordelijkheid, sociaal gevoel en vaardigheid om zelfstandig en initiatiefrijk op te treden en als voorbeeld te dienen van onbesproken katholiek gedrag. En te getuigen van de katholieke leer door het juiste gebruik van rijkdom, status en macht. De verblijfkosten bedroegen ƒ400.- per jaar. Dat was toen een jaarinkomen van een arbeidersgezin. Er was veel discipline en toezicht in studiezaal, eetzaal en recreatiezaal.

Maar goed, Willem had weliswaar de school vroegtijdig verlaten, hij had nu wel kennis van boekhouden en handelsrekenen en hij sprak vreemde talen.

Hoofdstuk 3

Een jongeman die van het leven geniet
Jagen, paarden, auto's en vakanties

Als Willem 18 jaar is, in 1884, gaat hij zijn vader helpen met het beheer en de administratie van het landgoed en het huispersoneel. De administrateur van zijn vader was D.H. van de Acker, advocaat en kantonrechter in Eindhoven, getrouwd met de zus van zijn moeder. Terwijl zijn vader zijn taken had als burgemeester van Udenhout en stilaan een dagje ouder werd, kon Willem steeds meer taken op zich nemen, zoals de administratie en de inkoop. Willem leefde in een rijke omgeving en kon volop genieten van wat het leven hem bood.

Vrij van dienstplicht
Bij de Nationale Militie staat Willem in 1884 ingeschreven als student met de woonplaats Katwijk ZH. Volgens de lotingregisters van de Nationale Militie kreeg Willem in maart 1885 vrijstelling van dienstplicht vanwege het feit dat hij de enige zoon was en daarom nodig was op het bedrijf.

Al een beetje heerboer
Willem was een rustige jongen, die zich niet opdrong. Hij was altijd als heer gekleed. Als heerboer droeg hij een vestzakhorloge en een polshorloge. Hij had dienstboden in huis, bezat kostbaar Japans en Chinees porselein en ontving regelmatig gasten. Hij hield ook van muziek, hij had een piano. Hij was een man van de klok en hij verzamelde pendules. Hij was ijdel, het huis hing vol met spiegels. Hij genoot van het leven met zijn familie en van de familieprivileges.

Een zo'n familieprivilege was dat zijn vader sinds augustus 1866 het jachtrecht had in Udenhout en in een deel van Berkel. Hij had dat in eerste instantie gehuurd van de kasteelheer Theophile Le Mire. Willem deed graag mee aan de jachtpartijen. Hij joeg op hazen, konijnen, patrijzen en ander wild en hij hield daarvoor een jachthond.

Hij was een goede gastheer en ontving zijn gasten aan een exquise tafel voorzien van goede wijnen. Hij dronk graag een borrel of een glas wijn. Hij was een wijnkenner en had een behoorlijke voorraad in zijn kelder. Willem genoot ook van tabak, zoals in zijn jaren algemeen gangbaar was. Hij was een liefhebber van de pijp en had die ook altijd bij zich. Van zijn moeder, de dochter van een tabaksfabrikant, had hij de gewoonte geërfd om de rook van een sigaar en een pijp te waarderen.

Willem hield van het zoete leven zodat er goed gegeten en gedronken werd. Dat had tot gevolg dat hij in omvang toenam. Om dat zoveel mogelijk tegen te gaan, maakte hij direct na het eten een stevige wandeling van een half uur door de tuin en deed daarna een tukje van een uur. Vervolgens was het tijd voor een paardenrit en een praatje met bezoek of met zijn personeel. Hij onderhield een goede band met zijn pachtboeren en zette er nooit een op straat. 's Avonds ging hij rond 9 uur naar bed. Maar niet zonder eerst de rozenkrans te hebben gebeden en een goed glas wijn te hebben gedronken.

Paardensport
Willem was een groot paardenliefhebber. Bij zijn huis stond niet alleen een koetshuis, maar Willem bezat ook zowel een open manege buiten als een gesloten manege binnen in de stallen. Hij stond elke morgen vroeg op om paard te rijden en bij regenachtig weer deed hij dat in de binnen-manege. Na de dood van zijn vader in 1901 liet Willem, hij is dan 36 jaar en enige zoon en erfgenaam van een groot vermogen, in 1902 zijn huis flink verbouwen. Zijn paarden kregen een plekje in huis. Hij bouwde de paardenstal in het linkerdeel van de woning.

Bij familiebezoek naar Waalwijk ging Willem doorgaans met het paard, met de koets of in de winter met een arrenslee.

Vakanties
Nadat in 1882 de fiets met luchtband was uitgevonden, maakt Willem regelmatig fietstochten langs de Rijn met zijn neef Arnoldus (Noud) of met zijn ongetrouwde vriend Jan van Honzewijk.

Willem ging vaak voor een paar dagen naar Noordwijk aan Zee, waar hij logeerde in hotel “Huis ter Duin”, vlak aan zee. Dat is iets ten noorden van Katwijk waar hij op school had gezeten.
Met de tijd verplaatste de vakantiebestemming zich naar het buitenland, vooral naar Duitsland. Zo ging hij met vrienden bijvoorbeeld naar kuuroorden zoals Wiesbaden.

Willem liet zich regelmatig fotograferen. Hij had ook zelf een fototoestel en maakte onderweg regelmatig foto’s van vakantiebestemmingen.

Drie auto’s
In 1911 koopt Willem een auto van het Duitse merk Adler bij de firma Nefkens in Amersfoort. Uit Amersfoort brengt hij tevens een chauffeur en monteur mee, de heer Simon Zwanenburg. Hij bouwt voor hem een dienstwoning tegenover zijn huis, in de Schoorstraat naast het gemeentehuis. Voortaan kan hij per auto zijn bezoekjes brengen aan zijn familie in Waalwijk en omgeving, aan zijn pachters en later aan de vele missiehuizen.
De Adler van Willem van Iersel was waarschijnlijk de tweede auto in Udenhout. Dokter Lobach kocht er een in hetzelfde jaar maar kreeg een lager kentekennummer en reed aanvankelijk zelf. In 1912 kocht Willem nog twee auto’s. Uiteindelijk had hij een tweezitter, een vierzitter en een zespersoons auto.

Een bescheiden rol in het dorp
Willem van Iersel speelde een bescheiden rol in de bestuurlijke dorpsactiviteiten. Hij nam tussen 1907 en 1911 plaats in een comité voor het houden van koekverlotingen tijdens de kermis. In 1914 nam hij samen met de burgemeester en de pastoor zitting in een steuncomité van het Rode Kruis voor de vluchtelingen uit België. Dit hield een collecte om in maaltijden te kunnen voorzien. In 1917 werd het comité opgeheven. De Belgische vluchtelingen schonken uit dankbaarheid een glazen plaat met inscriptie.

Hoofdstuk 4

Heerboer
Grondeigenaar en rentenier

Zo noemde Willem van Iersel zichzelf: grondeigenaar en rentenier. Het eigendom moest worden beheerd en het vermogen bracht rente op.

Verwerving van zijn bezit
Willem verwierf zijn bezittingen uit erfenissen, koop en verkoop van goederen. Zijn vermogen was verkregen door vererving zowel van zijn vaders als van zijn moeders kant. Willem erft in 1901, als enige zoon, van zijn vader ƒ68.340.- en van zijn moeder ƒ45.600.- . Deze erfenis bestaat uit 11 grote pachthoeven, huizen, stallen, erven, tuinen, boomgaarden, bouw- en weilanden, heidegrond, bosgronden met bomen en schaarhout. Samen groot circa 90 hectaren. Delen daarvan liggen in Bokhoven, Haaren, Oisterwijk en Helvoirt. Verder bezit hij effecten en rentegevende schuldvorderingen en ontvangt hij vergoedingen voor vruchtgebruik. Uit het schuldenoverzicht van de burgemeester blijkt hij geld te beheren van Gerardus Robben en Petronella IJzerenbrandt tegen 3% en van enkele familieleden, zijn broers en een zwager. Antonius Teurlings was de enige in Udenhout aan wie hij een hypotheek had verstrekt tegen 4%. De roerende goederen omvatten een paard, koeien, rijtuigen, goud, zilver en diamanten, antieke zaken, meubels en huisraad en toebehoren en sieraden, totaal geschat op ƒ6.080,-.

Ter vergelijking: een hulponderwijzer verdiende ƒ600,- per jaar, de tuinbaas van Willem verdiende ƒ7.- per week, een pond koffie kostte ƒ0,45 en een tarwebrood van 1 kilo ƒ0,24.

Onroerend goed
Een deel van de inkomsten kwam van het verpachten van boerderijen waarvan de pacht bestond uit een geldbedrag en het leveren van fruit, vlees of eieren.
Enkele boerderijen uit het onroerend goed van Willem van Iersel waren:
- De boerderij aan de Groenstraat 92, bewoond door P. Bergmans
- De hoeve in de Mortel, bewoond door A. van Wagenberg
- De boerderij op de Schoorstraat bewoond door P. Boers
- De hoeve op ’t Winkel (Winkelsestraat 4), bewoond door W. Brekelmans
- De Molenhoef aan de Molenhoefstraat, bewoond door P. van Balkom

Grondexploitatie en houtverwerking
Udenhout was een dorp met veel opgaand bos en kreupelhout. Er stonden in Udenhout vooral eiken en populieren. Eikenhout was nuttig als bouwmateriaal voor woningen, voor boerderijen en schuren en diverse soorten karren en meubels en is tamelijk waardevast. De Kanadasche populier is gewild voor klompen. Dit leidde ertoe dat de houthandel en houtverwerkende bedrijven goed vertegenwoordigd waren, zoals een boomrooierij en een boomzagerij; er waren wagenmakers, stoelenmakers, timmermannen, klompenmakers en kuipers. Ook leerlooierijen zijn verwant aan het hout. De schors van eikenbomen werd fijngemalen en gebruikt voor het looien van leer en dat leverde grondstof voor schoenmakers.

Een belangrijke bron van inkomsten van de welgestelde inwoners en zeker ook van Willem van Iersel was gebaseerd op de exploitatie van hout en weilanden.
Vanaf 1865 was het rond de jaarwisseling tijd voor de openbare verkopingen van vooral eikenbomen en schaarhout, soms vergezeld van geblekte eikenbomen, masten sparren, kloofmast, berkenbomen, kanadabomen of klaterbomen, essen, wilgen, mutsaards, hop- en bonenstaken; Een enkele keer ook eiken rabouwtakken, eiken snoeiing, schabben, klippels, uitgegraven knuisten en brandhout. De openbare verkopen onder leiding van de Udenhoutse

notarissen gebeurden aanvankelijk ter plaatse, maar vanaf 1880 geschiedde de verkoop in de Udenhoutse herbergen. In de zomer vond de verpachting van tientallen percelen weiland plaats voor beweiding of hooigras (voor- en nagras tot half september), met 10 % opgeld. De betaling was zes maanden later en bij het nalaten daarvan moest 5% rente worden betaald over de huurschuld.

Voor Willem van Iersel kwam het meeste aanbod van hout van zijn gronden bij de Moffenhoef, achter de Vossenhoeve, de Saaikensvelden, de Spekvelden, de Prinsenvelden, het Gommelen, het Endeke, de Vierbeemd, het Hooghout, de Mortel, de Brandse steeg, de Asschotsche steeg, de Heusdense baan en het Van den Oeversbosch. Voor Willem waren bosbranden ongeveer het ergste wat hem kon overkomen. Het gebeurde onder andere in 1906 en1914.

Geldleningen
Waar banken ontbreken, waarin men zich herkent en vertrouwen heeft, treden de welgestelden van het dorp op als lokale bank. Ze ontvingen ook geld van lokale geldbezitters en leenden het tegen een hogere rente uit aan middenstanders en boeren. Ook burgemeester Josephus en zoon Willem van Iersel waren intermediair voor geldleningen. De boeren begonnen in 1899 zelf de Coöperatieve Boerenleenbank. Met steun van het Bisdom werd in 1907 voor middenstanders de R.K. Credietvereniging “De Hanzebank” opgericht, voor de geld- en effectenhandel in de provincie Noord-Brabant met het hoofdkantoor in ’s-Hertogenbosch. Een neef van Willem, Henri van Iersel uit Waalwijk, werd in 1907 kantoorhouder van deze Credietvereniging De Hanzebank in het ouderlijk huis in de Slimstraat. Met beide initiatieven verdween de “bankactiviteit” voor welgestelde heerboeren.

Willem van Iersel laat zich in 1908 als lid van de Boerenleenbank inschrijven.

Weldaden van Willem
Willem van Iersel heeft al vanaf het overlijden van zijn vader goede doelen financieel ondersteund.

Na het overlijden van zijn vader in 1901 schonk hij aan de kerk in Udenhout ƒ1.000,-. De fraterschool kreeg ƒ500,- en de zusterschool ƒ500,-. Aan de fanfare Moed en Volharding schonk hij in 1905 een muziekkiosk die een plekje kreeg links van het gemeentehuis. In 1909 schonk Willem ƒ2.500,- aan het Udenhoutse gasthuis St.-Felix. Drie jaar later nog eens ƒ2.500,-. Willem schonk meerdere studiebeurzen van ƒ5.000,- voor priesterstudenten. In 1923 stuurde hij een gift van ƒ1.000,- naar het Wilhelmusfonds voor de arme kerken in het Bisdom ’s-Hertogenbosch.

Willem schonk in 1911 als erelid een vaandel aan de H. Familie, vervaardigd door de kunstschilder en paramentenhandelaar Adrianus Johannes van de Wiel in Breda. Het vaandel is aan de voorzijde zwart met een medaillon in kleur van de H. Familie en de tekst: ‘H. Familie onze toevlucht’. De achterzijde, die groen is met enkele bloemversieringen, draagt de tekst: ‘H. Familie onze steun gedurende het leven’.

Willem was goed voor zijn pachters en voor zijn personeel en als het nodig was, kon men op hem rekenen. Toen tuinbaas Van den Bersselaar eens ernstig ziek was, waarschijnlijk tijdens de Spaanse griep in 1918, zorgde Willem ervoor dat broeder Isidorus uit Huize Overdonk in Dongen acht nachten en nog dagdelen kwam om op hem te passen. Hij herstelde mede dankzij de goede zorgen. Een andere knecht, Janus van Esch, kon op kosten van Willem een opleiding tot aannemer volgen, aansluitend een opleiding tot meester-timmerman.

Zoals heel veel mensen in het dorp de notabelen voorzagen van vlees (bij het slachten van varkens) of eieren (met Pasen), zo had Willem van Iersel de gewoonte om elk najaar, als het fruit rijp was, twee grote wijnmanden met de beste appelen naar de pastoor te brengen. Dat deed zijn tuinman Toon van den Bersselaar. Pastoor Van Eijl zei dan altijd: “Toon, wat zijn

dat mooie appelen en zeg maar tegen mijnheer dat ik hem zal komen bedanken". Willem zei elke keer: "Willen we eens wedden dat hij niet komt bedanken?" Toon wedde met Willem om een gulden, want wat de pastoor zei was aan geen twijfel onderhevig. Een jaar later zei Willem: "Ik houd zaterdag een gulden van je loon (ƒ7,-) af, want de pastoor is niet geweest".

De pastoor en meneer Willem leefden niet in onmin, maar het boterde ook niet echt. Willem vond de pastoor soms te ver doorslaan in zijn uitgangspunten. De pastoor was tegen de kermis, meneer Willem was medeorganisator van de koekloterij tijdens de kermis. De pastoor was tegen muziekuitvoeringen voor mannen en vrouwen tegelijkertijd. Dankzij een schenking van meneer Willem kon de fanfare muziekuitvoeringen geven op de openbare kiosk naast het gemeentehuis, voor mannen en vrouwen. De twee zochten elkaar niet op, lieten ieder het zijne doen. Als de twee elkaar wel hadden gevonden, dan was er een reële mogelijkheid geweest dat pastoor Van Eijl de Waterstaatskerk had kunnen slopen en een nieuwe kerk had kunnen bouwen vooraan in de Schoorstraat. In de loop van de negentiende eeuw ontstond een zekere minachting voor het fenomeen Waterstaatskerk. In de periode van het Rijke Roomsche Leven speelden sentimenten een rol ten aanzien van Rooms-katholieke kerken die waren gebouwd door protestantse architecten en ingenieurs van de Ministeries van Eredienst en Waterstaat. Het gevolg is geweest dat in het begin van de twintigste eeuw kerken van dit type zijn afgebroken en vervangen door kerken in andere bouwstijlen, vooral met neogotische elementen, zoals ten tijde van de bloeiperiode van de Rooms-katholieke religie in de Middeleeuwen. Dit was dus volledig in tegenstelling tot de verwijzing naar de heidense Griekse en Romeinse tempels waarop de Waterstaatskerken zinspeelden. Ook de Udenhoutse Waterstaatskerk dreigde ten offer te vallen aan deze aversie. De parochie had dan ook een fonds "nieuwe kerk". Pastoor Van Eijl heeft van zijn eigen centen in 1933 en 1939 stortingen gedaan in dat fonds. In 1924 had Willem van Iersel zijn grond aan de Schoorstraat aan de parochie willen schenken om er een nieuwe kerk te bouwen. Maar om een of andere reden is dat niet doorgegaan. Willem schonk bij zijn overlijden zijn grond aan de bisschop van 's-Hertogenbosch, hetgeen later leidde tot de bouw van Huize Vincentius.

Hoofdstuk 5

Naarmate het ouder worden
Het geloof speelt langzamerhand een grotere rol

Goed katholiek
Van jongs af aan was Willem trouw aan zijn geloof. Naarmate hij ouder werd speelde het geloof meer en meer een rol, ook in de dagelijkse praktijk.

Het hele jaar door was hij vroeg uit de veren. Zelfs op de kortste en koudste winterdagen stond hij altijd vóór vijf uur op. Als hij zich gewassen en geschoren had, knielde hij neer op zijn bidstoel in de slaapkamer voor zijn ochtendgebed tot hij het Angelusklokje hoorde. Ofschoon de eerste H. Mis pas om half zeven begon, was hij al om zes uur in de kerk om zich op de H. Communie voor te bereiden. Hij ging na de mis naar huis om een kop koffie te drinken en ging dan weer terug voor de mis van half acht. Na zijn thuiskomst en het ontbijt begaf hij zich naar zijn kantoor, waar men hem vaak weer in gebed kon aantreffen. Voor elke dag in de week had hij een dagorde gemaakt en hij had daarin bepaald welke voornemens hij ten uitvoer wilde brengen en voor welke intenties hij zich had voorgenomen om te bidden. Willem noemde iedereen waarmee hij een bijzondere relatie onderhield steevast in zijn gebeden. Als hij uitging liep hij eerst nog even de hal in om voor het Mariabeeld met de zilveren kandelaars een paar weesgegroetjes te bidden. Ook het einde van de dag was weer op een bijzondere wijze aan het gebed gewijd. Te midden van zijn dienstpersoneel bad hij het rozenhoedje voor. Gedurende de mobilisatie van 1914-1918 en tijdens andere nare tijdsomstandigheden, zoals de moord op de tsarenfamilie in Rusland in 1918, werd het rozenhoedje tot een rij van gebeden met verschillende intenties uitgebreid, zodat de medebidders vaak dachten dat er helemaal geen einde aan zou komen.

Willem ging regelmatig biechten. Hij deed dat ’s morgens voor de eerste H. Mis. Tuinman Van den Bersselaar moest er voor zorgen dat Willem als eerste aan de beurt was. Hij was misdienaar en zorgde er dan voor dat hij – voordat de koster er was – aan de deur stond van de sacristie. Ze gingen dan samen de kerk in en als de mensen binnen kwamen zat hij op zijn post die hij aan Willem overdroeg.
Hij was lid van de Heilige Familie en dat betekende om de twee weken op zondagmiddag na het H. Lof een extra gebedsoefening en een extra preek van de kapelaan.

Elke eerste vrijdag van de maand was voor Willem als vereerder van het H. Hart een dag van devotie. Hij liet zich dan door zijn chauffeur naar het missiehuis van de witte paters ‘St.-Charles’ in Esch van de Sociëteit Afrikaanse Missies brengen, waar op die dag in de kapel het H. Sacrament stond uitgestald.

Ieder jaar ging Willem alleen of in gezelschap ter bedevaart naar een aan de H. Maagd toegewijd heiligdom. Hij vond het dan een eer om als misdienaar te helpen. Hij bezocht Lourdes en ook naburige plaatsen zoals ’s-Hertogenbosch (de Zoete lieve Moeder), Scherpenheuvel, Kevelaer (Maria, troosteres der bedroefden) of bijvoorbeeld Tilburg (de Hasseltse kapel). Hij ging per trein, auto of op de fiets. In al die plaatsen is een wonderbeeld aanwezig, waarover verhalen van redding en troost de ronde doen. Ter plaatse zijn er processies met vaandels en zingen de bedevaartgangers lofliederen. Ze steken kaarsen op voor goede intenties en doen schenkingen voor versiering of onderhoud.

Willem was geïnteresseerd in heiligenlevens en de geschiedenis van de kerk en hij schafte daarvoor de vijf boeken van L.H.C. Schutjes aan: ‘Geschiedenis van het bisdom ’s-Hertogenbosch’. Schutjes was R.K. priester en pastoor van Orthen en geschiedschrijver. In deze boeken worden vele parochies en kerkvoogden zoals bisschoppen, pastoors en kapelaans genoemd.

Bij de plechtige Communie van de zoon van zijn tuinman Antoon van den Bersselaar in 1914, gaf hij een missaal in leer met goud op snee cadeau met een persoonlijke aantekening.

Retraites voor pachters en personeel
Willem koesterde een grote belangstelling voor de retraites. Tijdens een retraite is het de bedoeling dat je jezelf enige dagen uitsluitend bezig houdt met je eeuwige belangen. Je onttrekt je aan het gewoel van de wereld. Willem deed aanvankelijk zijn retraite ieder jaar in het missiehuis in Steijl. In 1912 kwam pater Cramer S.J., pionier van het retraitewerk in Nederland, in Udenhout preken voor een bijdrage voor het bouwen van een retraitehuis in Vught. Hij klopte bij meneer Willem niet tevergeefs aan. De pater kon er een jaar later Huize Loyola openen. Vanaf dat moment hield Willem zijn jaarlijkse retraite in Vught. Hij wilde dat ook zijn pachters en zijn personeel van deze zegenrijke instelling gebruik konden maken en wel op zijn kosten. Hij nodigde zijn mannelijke personeelsleden en hun zonen boven de 16 jaar uit en ook alle boeren van zijn huurbedrijven met hun zoons boven de 16 jaar en knechten of inwonende ongetrouwde ooms. Zij gingen er elk jaar graag naar toe, want het eten was er beter dan thuis en men hoefde drie dagen niet te werken. Willem zelf ontbrak natuurlijk niet. En zo zag men hem dan aan het hoofd van zijn pachters en personeel in het retraitehuis van de Jezuïeten in Vught, om daar samen hun godsdienstig leven te vernieuwen; een schitterend voorbeeld van eigen godsvrucht, maar ook een van echt christelijk gemeenschapsgevoel en apostolische ijver voor het geestelijk welzijn en de eeuwige belangen van zijn medemensen. Op de laatste dag kwam de kapelaan uit Udenhout de retraitanten afhalen en werd er een foto gemaakt waar allen opstonden.

De missie
De Udenhoutse pastoor Van Eijl hechtte veel waarde aan de missie. Periodiek waren er meerdaagse algemene bezinningsdagen, missiedagen genoemd, met donderpreken, huisbezoeken en collecten. In 1916 werd in Udenhout een Missienaaikring opgericht, die regelmatig een verkooptentoonstelling hield; Ze maakten kinderkleding, gewaden voor de priester en de misdienaar en kant- en borduurwerk. Het tweede eeuwfeest van de parochie in 1922 wilde de pastoor alleen godsdienstig vieren met een missieactie, een tiendaagse H. Missie, een Missie-tentoonstelling, de oprichting van een beeld van het H. Hart op een openbare plaats en de stichting van een Missiebeurs tot opleiding en onderhoud van een Udenhoutse missionaris. In de Pauluszaal vertoonden missionarissen voortdurend lichtbeelden over de missie, steeds afzonderlijk voor mannen, vrouwen en kinderen. Het Missiedrama "het Doopsel van Tomi" werd onder grote bijval tot driemaal opgevoerd. Tijdens de Pinksterdagen predikten in Udenhout, Berkel en Enschot missionarissen. De Missie-congregaties ontvingen ƒ3.000,-. De S.V.D.-missieorde speelde daarna een blijvende rol in de Udenhoutse parochie, zoals in januari 1924, toen pater Wortel (van Steijl) een lezing met lichtbeelden hield over de missiën.

In zijn gebeden had Willem in het bijzonder veel aandacht voor de missie. Tijdens de Bokseropstand in 1900 werden in China missionarissen en christenen vermoord. In zijn gebedenboek vond men na zijn dood zelfgemaakte gebeden voor de Missiën van Flores, Java, Oeganda en Mongolië.

Willem van Iersel financierde voor drie jongemannen van de S.V.D.-missieorde de priesterstudie. Dat waren Joannes Cornelius Antonius van Doormaal, geboren te Tilburg op 24 juli 1911, Rudolf Hermanus Wolfs, geboren te Peperga bij Wolvega in Friesland in 1898 en Arnold Joannes Perdon, geboren te Utrecht in 1902. Ze studeerden alle drie in Uden. Udenhout “leverde” drie S.V.D.-missionarissen: pater Harry van Balkom (1923-1993), broeder Conradus (Koen) van Balkom (1914-) en pater Jos van Gorp (1924-2003).

Pauselijke onderscheiding
Voor al zijn missieactiviteiten ontving meneer Willem op verzoek van Wilhelmus kardinaal van Rossum (1854-1932) en het Hollandse Vicariaat van Guyana op 31 juli 1920 door paus Benedictus XV een benoeming tot Ridder in de orde van de H. Gregorius de Grote. Voor het

mogen aannemen van vreemde eretekens is toestemming van de regering nodig vanuit de veronderstelling dat men in vreemde dienst treedt. Die werd Willem bij Koninklijk Besluit van 10 maart 1921 verleend.

“Verkoop wat je bezit en geef het aan de armen”
Met de jaren groeide bij Willem de wens niet te worden beheerst door zijn bezittingen. Hij wilde de toegang tot de hemel verzekeren, door de moeilijke weg van het loslaten te gaan. Hij worstelde wellicht als één keer per jaar het evangelie van Mattheus over de rijke jongeman werd gelezen: “Als je volmaakt wilt zijn, ga dan, verkoop alles wat je bezit en geef het aan de armen; dan zul je een schat in de hemel bezitten”.

In een dagorde die Willem voor zichzelf bijhield, zoals in zijn middelbare-schoolopleiding was aanbevolen door de Jezuïeten, vermeldde hij zijn intenties en goede voornemens. Op een goed moment schrijft hij daarin zijn geestelijke wilsbeschikking: “Ik wil mij moeite geven mijn eigenliefde en mijn tong te bedwingen. Ik wil mij geweld aandoen alle menselijk opzicht te verachten. Ik wil alle wederwaardigheden van het leven geduldig verdragen, tot uitboeting van mijn zonden. Ik wil leren mijn eigen weldaden te verzwijgen. Ik wil vóór mijn overlijden nog veel goed doen voor Onze Lieve Heer, maar zonder eigenliefde en zoveel mogelijk in stilte. Ik wil veel bidden voor orde, vrede en liefde onder alle mensen op de hele wereld”.

In 1916 had Willem in zijn huis een H. Hartbeeld geplaatst en dat door de kapelaan laten zegenen. Willem bad speciaal tot het H. Hart met betrekking tot een innig gekoesterde wens dat het familie-erfgoed op het Laar eens tot de stichting van een missiehuis zou leiden. Te meer omdat de familieleden Van Iersel bijzondere weldoeners van de missie waren en in het verleden vooral de Vlaamse pater Pieter Jan De Smet S.J. (1801-1873), de grote apostel van de indianen, hadden ondersteund. Als gedachtenis werden de mooie foto’s, die R.P. de Smet uit dankbaarheid aan deze familie zond, altijd zorgvuldig bewaard.

Willem had het ideaal om zelf een klooster te stichten. Hij deed alle moeite om op zijn grond van 25 hectare met een hoeve in Het Laar in Helvoirt een klooster te realiseren. De vurige wens was ontstaan door zijn vele contacten met de missiecongregatie van de S.V.D., missionarissen van het Goddelijk Woord in Steijl en Uden, door de gehouden missies in Udenhout en zijn retraites in Steijl. Het was in de geschiedenis van kloosterstichtingen niet vreemd en vele waren hem daarin voorgegaan. Het Groot Laar is een buurtgemeenschap met ontgonnen loofhoutbos, dat vroeger gemeentegrond en hoogveen was geweest. Het ligt in de gemeente Helvoirt nabij het Udenhoutse Klein Laar. Het veengebied sluit aan bij de Brand in Udenhout. Hij deed in 1916 een aanbod aan de pater-generaal Blum van de S.V.D. in Steijl. Dat werd aanvankelijk afgewezen.

Met al zijn grote wensen behield Willem een kinderlijke vroomheid, zoals later een kapucijn zou opschrijven. Zo kon het gebeuren dat Willem oprecht tot Onze Lieve Heer bad met de smeekbede “Heer, vertel mij waaraan ik mijn bezittingen moet geven”. En toen werd er op de voordeur geklopt…….

Hoofdstuk 6

Zijn levensvervulling
Een kloosterstichting

Pater Constantinus stond aan de deur
Pater Constantinus, leraar aan het kleinseminarie van de paters Kapucijnen, droeg zijn steentje bij aan het lenigen van de financiële nood in de vorm van bedeltochten door de provincie. Pater Constantinus was op een van zijn bedeltochten verwezen naar Willem van Iersel in Udenhout, die men “Gouden Willem” zou noemen. “Maar”, zo zei men er bij, “Hij is in zijn mildheid zeer wispelturig en eigenzinnig. Niemand kan garanderen dat u iets krijgt. Dat hangt geheel van zijn stemming af”. Op een dag dat pater Constantinus met de trein langs Udenhout reist, stapt hij uit op het Udenhoutse station, zoekt het huis van zijn weldoener op en klopt onaangediend aan. Een dienstbode doet open. Zij laat de pater in de gang wachten en gaat de kamer binnen om meneer Willem te waarschuwen. Door de deur hoort de pater hem mompelen: "Er lopen tegenwoordig zoveel onbetrouwbare sujetten rond in patersкleren. Ik zal wel eens gaan kijken." Maar nauwelijks heeft hij zijn bezoeker gezien of hij zegt: "Nee, jij bent een echte, jij hebt een eerlijk gezicht." De pater mag binnenkomen en vertellen wat hem op het hart ligt. Willem van Iersel luistert aandachtig, haalt zijn beide huishoudsters binnen en roept enthousiast: "Ons gebed is verhoord!". De onbekende pater, die hem de nood van Langeweg klaagde, beschouwt hij als een rechtstreekse vingerwijzing van boven. Willem van Iersel besluit meteen al zijn tijdens de Eerste Wereldoorlog opgespaarde vakantiegelden te besteden aan studiebeurzen voor studenten van het kleinseminarie van de Kapucijnen te Langeweg. Vanaf dat moment was pater Constantinus een huisvriend en de vertrouwensman van meneer Willem. Hij kreeg steeds cadeautjes mee, zoals een snuifdoos om er een monstrans voor de seminariekapel van te laten maken. Dikwijls werd hij naar Udenhout ontboden om raad te geven.

In de herfst van 1918 is de pater weer eens op bezoek. Dan vertelt Willem dat hij in Helvoirt op 't Laar een hoeve bezit ter grootte van 25 hectare. Deze hoeve, net buiten de gemeentegrens van Udenhout, had hij willen schenken aan de paters van S.V.D., de Congregatie van het Goddelijk Woord, een missieorde. Het moederhuis van deze paters stond tot het eind van de oorlog in Uden. Deze orde had al enige tijd plannen voor de bouw van een nieuw missiehuis. Op het aanbod van Van Iersel hadden de paters met de nodige plichtplegingen geantwoord, dat ze liever in Utrecht wilden bouwen. Ze wisten met het aanbod niet goed raad. Willem voelde zich vrij om een andere bestemming te geven aan de hoeve te Helvoirt. Pater Constantinus luistert aandachtig, knikt begrijpend, maar denkt onmiddellijk aan de wens van een nieuw klooster voor de paters Kapucijnen. Op 21 oktober van dat jaar schrijft pater Constantinus aan zijn overste dat Willem van Iersel een hoeve onder Helvoirt had willen weggeven en dat het misschien de oplossing kon zijn voor een studiehuis voor de orde. En hij schrijft: "Zou u erop willen ingaan, dan wil ik wel proberen het bij Meneer van Iersel klaar te spelen." Hierop komt een bevestigend antwoord. Op 1 november schrijft pater Constantinus aan Willem van Iersel dat de kapucijnen al enige tijd op zoek zijn naar een geschikt terrein voor een studiehuis voor theologie en filosofie. "Ik dacht: mogelijk wil meneer Van Iersel dat goed onder Helvoirt toch voor een liefdadig doel besteden....". Al de volgende dag antwoordt Van Iersel dat de gronden onder Helvoirt voor de kapucijnen beschikbaar zijn. Kort na 9 december volgt een onderhoud tussen Van Iersel en pater Provinciaal. Op een gegeven moment vraagt de provinciaal of er in de buurt ook veel mensen wonen, die de kerk zouden bezoeken. "De kerk?", vraagt Van Iersel, "ik dacht dat u een studieklooster wilde bouwen." "Dat is ook zo", antwoordt pater Provinciaal, "maar als wij verlof krijgen ergens een klooster te bouwen, ligt daarin opgesloten dat wij ook een openbare kerk moeten inrichten." Omdat er in Helvoirt nabij Van Iersels gronden helemaal niet veel mensen wonen, schrijft pater Provinciaal op 18 december een bezorgde brief aan pater Constantinus. De geringe dichtheid van bewoners zou wel eens een struikelblok kunnen worden.

Desgevraagd hield de bisschop vast aan de afspraak dat bij een nieuw klooster ook een openbare kerk moest worden gebouwd. De bisschop informeerde naar de mogelijkheid het klooster in Biezenmortel te bouwen, want de buurtschappen Biezenmortel en Winkel hadden al vaker bij de bisschop gevraagd naar een eigen kerk. Maar meneer Willem, bezat geen gronden in Biezenmortel. "Dan zullen we aan Helvoirt moeten vasthouden", concludeert pater Provinciaal. "Ik zal het aan monseigneur Pompen mededelen. Trouwens, ook als daar een kerk komt, is het voor de mensen al een hele winst. Nu wonen ze drie kwartier van de kerk (van Udenhout) af, dan nog maar twintig minuten." Na opnieuw een kapittelvergadering bericht monseigneur Pompen op 12 maart aan de provinciaal dat het kapittel akkoord is met de vestiging van een klooster met openbare kerk zonder verdere zielzorg. Maar men blijft de voorkeur geven aan een vestiging dichter bij Biezenmortel en met parochiële werkzaamheden. Er zou in die buurt zeker voldoende grond te krijgen zijn als de pastoor van Udenhout wordt ingeschakeld. Mgr. Pompen zelf bagatelliseert de wens van het kapittel. Hij zegt dat alles in orde is en belooft nog dezelfde dag het officiële document te ondertekenen, dat de kapucijnen verlof geeft in Helvoirt een klooster met openbare kerk te vestigen. Hij ondertekent inderdaad het document. Nog diezelfde dag gaat er ook een brief uit naar Willem van Iersel. Twee dagen later schrijft een verheugde meneer Willem aan pater Constantinus: "Gisteren om vijf uur was ik weer thuis en vernam ik het goede nieuws. Het zal vandaag wel door heel Udenhout gaan, denk ik. Ook de boer in Helvoirt ben ik het hedenmorgen gaan zeggen. Och, och, ik ben er toch zo blij mee."

Het nieuws gaat inderdaad door Udenhout. Ook burgemeester Van Heeswijk hoorde het nieuws. Maar om een of andere reden heeft hij horen vertellen dat de kapucijnen in Biezenmortel zouden gaan bouwen. Onmiddellijk schrijft hij een hartelijke brief aan de kapucijnen om hen welkom te heten in zijn gemeente en hen alle diensten aan te bieden. Een vervelend misverstand.

De kapucijnen gaan onmiddellijk aan het werk in Helvoirt. Hun architect broeder Felix gaat de toekomstige bouwplaats opmeten en begint de bouwtekeningen gereed te maken. Maar al spoedig komt er tegenwind. Het nieuws dat het klooster in Helvoirt zal komen, komt in Biezenmortel hard aan. Omdat men zich bewust is dat de kans op een eigen bedehuis nooit meer zal voorkomen, vormt men direct een actiecomité. Het comité gaat eerst praten met Willem van Iersel, maar dat is vergeefs. Vervolgens spreken ze met de burgemeester, die inmiddels op de hoogte is van het feit dat zijn brief op verkeerde berichten was gebaseerd. De burgemeester zegt alle medewerking toe om alsnog te proberen het klooster, en met name de parochiekerk, te verkrijgen tussen Biezenmortel en 't Winkel. Op 29 maart al gaat een delegatie, bestaande uit Adrianus (Joaneke) Versteijnen voor de buurt Biezenmortel en Marinus van de Pas voor de buurt 't Winkel, naar Den Bosch om de zaak te bepleiten bij de kapucijnen en bij het bisdom. De delegatie wordt bij het bisdom ontvangen door de hulpbisschop monseigneur Diepen. Ogenschijnlijk zonder veel succes, maar het is voor het eerst dat monseigneur Diepen zich met de zaak bezig houdt. Hij verbaast zich erover dat de uitdrukkelijke wens van het kapittel om het klooster vlakbij Biezenmortel of in Biezenmortel tussen de mensen te bouwen, zo weinig serieus is genomen. Hij eist dat, indien enigszins mogelijk, daar toch aan wordt voldaan. De belangen van de zielzorg stelt hij voorop. Hij weet zelfs de vicaris-generaal monseigneur Pompen voor zich te winnen. Vanaf dat moment richt alle actie zich op het ruilen van gronden in Biezenmortel met de gronden van Willem van Iersel in Helvoirt. De mensen van Biezenmortel, noch de kapucijnen, noch burgemeester Van Heeswijk en zelfs niet monseigneur Diepen kunnen Van Iersel echter tot de ruil van gronden overhalen. Het klooster moet volgens Van Iersel op zijn gronden worden gebouwd.

Willem van Iersel onderneemt vervolgens nogal wat pogingen om zijn wens alsnog gerealiseerd te krijgen. Zo stelt hij onder meer voor:

- Het klooster in Helvoirt te bouwen met los daarvan een parochiekerk op zijn gronden aan de Gommelsestraat. Naast de woonboerderij van de familie Van Groenendaal op de Blokakker bezat Van Iersel ongeveer zes hectare grond. Dit voorstel haalt het niet omdat zijn gronden aan de verkeerde kant van de Gommelsestraat lagen;

- Het klooster in Udenhout bouwen op zijn gronden nabij Quatre-Bras aan de rijksweg. Dat zou nuttig zijn voor de zielzorg onder de arbeiders van een drietal in de omgeving voorkomende steenfabrieken. Ook dat voorstel kan rekenen op afwijzing;
- Het klooster bouwen op zijn gronden te Helvoirt of aan de rijksweg en daarnaast in Biezenmortel een niet aan de kapucijnen gebonden kerk oprichten. Willem van Iersel zag zijn huisvriend kapelaan Mooren dan als bouwpastoor. Ook deze poging loopt op niets uit.

Intussen is burgemeester Van Heeswijk persoonlijk druk bezig om in Biezenmortel voldoende aaneengesloten gronden te verkrijgen, onder andere door ruil, om daar het kapucijnenklooster met een parochiekerk te vestigen. Hij gaat daarbij persoonlijk alle ingezetenen van de toekomstige parochie af voor een geldelijke bijdrage. De inwoners tasten royaal in de buidel. Op 22 juni reist de burgemeester naar Den Bosch om mede te delen dat de voorwaarden zijn vervuld om het kapucijnenklooster in Biezenmortel te bouwen. Door schenking, ruil en verkoop heeft men een aaneengesloten stuk grond weten te verkrijgen. De gronden komen beschikbaar zodra de vruchten geoogst zijn. Op 13 juli 1919 schrijft de provinciaal van de kapucijnen een brief aan Willem van Iersel: "Hiermede kom ik u berichten dat het bisdom definitief heeft besloten dat wij ons zullen vestigen te Udenhout, nabij Biezenmortel. Het spijt mij ten zeerste dat wij u aldus moeten teleurstellen...". Willem van Iersel schrijft terug dat hij nota had genomen "van uw besluit om U in de Biezenmortel te vestigen en dientengevolge mijn illusies zijn verdwenen. Ik zal trachten met Gods hulp dit kruisje gelaten te verduren...".

Missiehuis Sint Lambertus
Willem was flink teleurgesteld. Pater Constantinus had afgedaan en Willem reisde weer vaker naar Uden naar de paters van S.V.D., de Missie Congregatie van het Goddelijk Woord.

Het Bijbelwoord “Gaat en onderwijst alle volken, hen dopende in de naam van de Vader, de Zoon en de H. Geest”, was het devies van de missiecongregatie. De missionarissen als de soldaten van Christus ziet men in Afrika en China de wildernissen binnendringen, slechts gewapend met het kruis en het Goddelijk Woord van het Godsvertrouwen als schild. Ze worden uitgezonden naar de “ongelovige” en “heidense” landen. Missiehuizen werden gesticht voor de opleiding van missionarissen om naar vermogen mee te werken aan de uitbreiding van het rijk Gods op aarde. De stichter van de Missionarissen van het Goddelijk Woord (Societas Verbi Divini, S.V.D.), rector Arnold Janssen (1837-1909), stichtte een eerste missiehuis in 1875. De orde kwam in dat jaar vanuit Duitsland naar Steijl (gemeente Tegelen). In 1911 volgde de opening van het tweede missiehuis St.-Willibrordus in Uden in het land van Ravenstein, in 1916 het derde missiehuis St.-Franciscus Xaverius in Teteringen.

Willem stelde bij een van zijn bezoeken aan het missiehuis in Uden de grond in het Laarsch Broek in Helvoirt opnieuw beschikbaar aan de S.V.D. Nu met succes. Al in 1920 kon de missiecongregatie beginnen met het graven en het leggen van de fundamenten. Willem kocht in dat jaar op 9 april nog grond bij, afkomstig van de erfgenamen van C. Piggen, voor aansluiting op de openbare weg. De architecten van het missiehuis waren Joh. H. Martens junior en C. Kramer uit Oosterhout. De aannemer was Adrianus Brekelmans uit Udenhout. De deuren, ramen en vensters kwamen uit Steijn. Op 21 augustus 1921 werd de H. Mis voor het eerst gevierd aan een noodaltaar. Het noviciaat begon in september 1921. In 1922 volgde nog een uitbreiding door aankoop van een bos achter het klooster.

Ook bisschop A.F. Diepen, voorheen rector van de bisschoppelijke kweekschool voor onderwijzers, was met de stichting van het missiehuis zeer ingenomen. De bisschop stelde echter wel voorwaarden om de lokale parochiebelangen te beschermen. Het was geen openbare kapel en er mocht dan ook geen doopvont zijn. Mensen uit de buurt mochten niet deelnemen aan de kerkelijke diensten. De paters mochten geen geld aannemen of goederen in natura inzamelen. De paters moesten een goede verstandhouding met de seculiere geestelijkheid nastreven en zich streng onthouden van inmenging in de parochiële zaken.

Willem schreef na deze goedkeuring: *Wie van ons zal nu het blijdste zijn? De paters van Steijl of ik? Deze vraag is zeer moeilijk te beantwoorden. Enfin we zullen het maar aan O.L. Heer laten blijken door zijn zegen op het werk te blijven afsmeken".*
Voor de naamgeving van het nieuwe missiehuis deed Willem aanvankelijk zelf het voorstel om het te vernoemen naar Petrus Claver, een Spaanse jezuïet die in Columbia onder de slaven had gewerkt. In overleg met Willem werd toch St.-Lambertus de patroon, die ook de patroon van de kerk van Udenhout was. Het klooster voor het noviciaat en filosofie kwam onder leiding staan van pater Fr. Ariaens. Na een bezoek aan het liefdesgesticht Huize St.-Felix te Udenhout, samen met de rector van het nieuwe missiehuis, bood Willem van Iersel nog een schilderij aan van het H. Hart, vervaardigd door zuster Alacoque. Tevens deed Willem het verzoek om na zijn dood op het kloosterkerkhof begraven te worden. Vervolgens schonk hij nog aan het klooster: misgewaden voor de kapel ter waarde van f300,-, beelden van het H. Hart, Maria, St.-Joseph en St.-Aloysius, een beeld van St.-Lambertus bij de ingang, een luidklok uit Aarle-Rixtel, een harmonium van f100,-, zijn aandeel van het fruit van een boerderij in Haaren, een hotelinboedel met een groot fornuis en voor de dag van de opening brood en koek van bakker Van de Ven uit Udenhout. Op een verkoping kocht hij, uit de nalatenschap van burgemeester Van Heeswijk, zitbanken en een strandstoel voor f100,-. Tevens zorgde hij voor een hokje voor de eekhoorns.

Op 21 augustus 1921 werd in de voorlopige kapel van het klooster te Helvoirt de eerste H. Mis gelezen. Na afloop daarvan sprak Willem bij het ontbijt. Hij voelt zich zo één met deze gemeenschap, dat hij ook de eerste frater-novicen toe wil spreken. De paters Rudolf en Van Es wachtten hen samen met Willem twee dagen na de opening op. Ook tot hen richtte Willem het woord.
Alles bijeen had St.-Lambertus in Helvoirt een goede start en voor Willem van Iersel was dat een bevestiging dat zijn gebed was verhoord. Hem was daarmee het grote geluk ten deel gevallen.

Een intense band met zijn missiehuis
Willem was vaak in het missiehuis te Helvoirt te vinden, 'zijn' missiehuis. Hij nodigde mensen uit voor een bezoek. Ze bezochten het missiehuis en het omliggende land, dronken een kop thee en gingen mee naar zijn huis in Udenhout. Hij nam er ook familieleden mee naar toe. Op 4 november 1922 bijvoorbeeld brachten tante Bet uit Dussen en de dames Sprangers uit Raamsdonkveer een bezoek. Als geschenk hadden ze een dwaal of altaarkleed meegebracht, vervaardigd met de spreuk: "De Meester is daar en roept U", en een witte stola voor het H. Lof op feestdagen. Op 9 november werd monseigneur Verstraelen S.V.D., eerder in oktober tot missiebisschop gewijd, door Willem uit Oisterwijk opgehaald voor een bezoek. Hij kreeg een ontvangst in de kapel en deed de volgende morgen de H. Mis voor de communiteit. Er was een feestavond met gedichten en zang.

Op 25 november 1922 vierde Willem zijn 57^{e} verjaardag in het missiehuis St.-Lambertus. Hij woonde om 7 uur de eerste H. Mis bij en communiceerde. Na de H. Mis begaf de gehele communiteit zich naar de feestelijk versierde eetzaal, waar het nieuwe beeld van St.-Lambertus tussen het groen en de bloemen prijkte, voor een feestelijk ontbijt. Willem had voor de feestzaal gezorgd. De fraters zongen enkele liederen. Pater R.P. Hendricks sprak een kort woord, waarin hij deed uitkomen dat de orde aan de heer Van Iersel het ontstaan van het missiehuis te danken had en daardoor inderdaad een 'missionaris' was zoals er weinig gevonden worden en daarom met het volste recht het loon van een missionaris verdiende. Frater Bouwmans hield ook een speech, waarin hij de heer Van Iersel bedankte als "vader van St.-Lambertus". Willem antwoordde met een speech waarin hij Helvoirt een pleisterplaats noemde, waar hij dikwijls even afstapte om nieuwe benzine te tanken voor zijn motor op reis naar de hemel en om zich te stichten aan de fraters en broeders, wat hem steun en verlichting bracht en hem het leven veraangenaamde.
Willem vroeg daarop aan de pater-magister een vrije dag voor het hele huis en beloofde zijn piano te laten brengen om de feesten wat meer luister bij te zetten. Dit vond natuurlijk algemene bijval. Op de avond was de piano aanwezig.

Willem was door zijn daden werkelijk een weldoener voor de missies. Zijn eigen ontwikkeling zag hij als volgt: Hij was begonnen bij de jachtsport, overgestapt naar de paardensport daarna naar de automobielsport met verre reizen en tenslotte naar de missiesport voor verre landen. Want zei hij: “alle andere sporten begonnen me op den duur tegen te staan. De missiesport bevalt me hoe langer hoe beter en daar blijf ik bij. Ik betreur het dat ik niet eerder met de missiesport ben begonnen. Wat ik thans doe, had ik tien jaar eerder moeten doen, maar ik had de gave van geven nog niet”.

Het naderende einde
In de winterperiode 1922-1923 leed Willem aan reumatiek. Hij ging in die periode dagelijks met de fiets naar de vroegmis. Tevens ging hij overdag ook nog meerdere malen naar het Laar. Als zijn twee huishoudsters hun bezorgdheid toonden, antwoordde hij steeds: “Ik ben te gelukkig, niemand mag het horen en mensen zouden me uitlachen. Het missiehuis is me meer waard dan al mijn geld”. Tegen de lente overviel hem een toestand van slapeloosheid. Toen de paters hem herhaaldelijk de raad gaven een specialist te bezoeken wilde hij daar niets van weten. Als hij bij hen op bezoek was, bleef hij tamelijk opgeruimd en voor alles dezelfde belangstelling tonen. In de lente liet hij nog door zijn tuinier een laan van linden plaatsen en naar het bos toe een laan van Amerikaanse eiken.

In mei 1923 bracht monseigneur Diepen na de toediening van het H. Vormsel een bezoek aan het missiehuis met de kapel. Willem haalde hem met de auto op. Eind mei was de sacramentsprocessie tot halverwege de grote laan van het eikenbos waar een rustaltaar was geplaatst. Willem nam aan de processie deel en was zeer voldaan en onder de indruk.
Al lang zagen de paters met zorg de achteruitgang van zijn gezondheid, welke vooral merkbaar was aan zijn versuffing en de grote moeite die hij had met spreken. De geneesheren hadden een hersenenbloeding geconstateerd. Op 18 juni werd hij bediend. Boven verwachting herstelde Willem na enkele weken, zodat hij 4 september weer een bezoek aan St.-Lambertus mocht brengen. Hij voelde zich zeer gelukkig weer zoveel nieuwe bewoners van zijn huis te mogen begroeten.

Gedurende de vakantie was een “Grot van Lourdes” in het bos aangelegd en Willem had een Mariabeeld besteld. De inzegening van de grot was op 13 augustus. Vanaf die datum ging Willem na zijn ochtendbezoek aan de kapel bij de grot zijn rozenhoedje bidden.
Op 8 september, het feest van Maria Geboorte, legden 16 fraters hun eerste H. Geloften af. Bij de feesttafel merkte een van de sprekers op, dat de heer Van Iersel novicemeester was voor het stoffelijke en de pater-rector voor het geestelijke. Op 16 september was er een missielezing in woord en beeld waarbij ook Willem van Iersel aanwezig was. Hij gaf aan de spreker een mooie fooi voor zijn wetenschappelijk werk. Tevens bestelde hij voor de bibliotheek de ‘Anthropos’ een tijdschrift voor volkerenkunde opgericht in 1906 door P.W. Schmidt en alle boeken die hij had uitgegeven. Op 23 september was hij voor het laatst in de Hoogmis. Daarna werd zijn toestand minder.
Op zijn 58^{e} verjaardag op 25 november 1923 kon hij niet komen, maar hij schonk de bewoners van St.-Lambertus een vrije dag.

Hoofdstuk 7

Overlijden op 30 maart 1924
De nalatenschap

Overlijden en begrafenis
Medio september 1923 werd Willem ziek. Het nieuwe jaar 1924 bracht geen verbetering in zijn lichamelijke toestand. Begin maart raakte hij gedeeltelijk verlamd. Op 30 maart 1924 overleed Willem van Iersel in zijn eigen huis. De executeur-testamentair Petrus Sprangers en zijn chauffeur Simon Zwanenburg geven op 31 maart 1924 samen het overlijden van Willem aan bij de gemeente.

Op 2 april gingen de paters en de broeders van het Missiehuis in Helvoirt naar het sterfhuis te Udenhout om een bezoek aan zijn stoffelijk overschot te brengen en een rozenhoedje voor de overledene te bidden. Op 3 april was er in het Missiehuis een hoogmis voor de zielenrust van de overledene. Die dag om 10 uur was de uitvaart in de parochiekerk van Udenhout. Verschillende congregaties waren aanwezig. De pastoor noemde Willem bij zijn overlijden “een weldoener der missiën, der armen en der kerk”. Er werd een bidprentje met foto uitgereikt bij zijn begrafenis met daarop zijn onderscheidingen, gebeden voor zijn goede werken en het verzoek de missie te steunen. Na afloop ging de stoet naar het klooster St.-Lambertus in Helvoirt. De familieleden reden in rijtuigen naar Helvoirt. Na enige woorden van pater-magister trok de stoet processiegewijs naar het kloosterkerkhof, waar men het lijk in de grafkelder heeft bijgezet. Na de begrafenis was er voor de bezoekers een lunch in de eetzaal.

Willem van Iersel werd begraven in overeenstemming met zijn wens bij ´zijn´ klooster. Later na de opheffing van het klooster, is zijn stoffelijk overschot in 1988 opgegraven en overgebracht naar het S.V.D.-Missiehuis in Teteringen. Het grafmonument met kruis van de Weldoener der Missiën bleef achter in Helvoirt en werd als wegkruis geplaatst achter een hekwerk in de schapenwei aan de weg Udenhout-Helvoirt en is ’s avonds verlicht. Het grafmonument is mogelijk vervaardigd door de kunstenaar Albert Verschuuren uit Oosterhout, die in 1933 het stenen wegkruis maakte langs de weg van Helvoirt en Udenhout in de nabijheid van de Capucijnenstraat. Op de grafsteen staat: *Den weled. Geb. Heer Willem Ant. Arn. Jos. van Iersel. Ridder der Orden Gregor. Weldoener der Missie. Geb. Udenhout 25 nov. 1865 Gest. Aldaar 30 mrt 1924*.

De krant besteedde in een artikel aandacht aan het overlijden van Willem van Iersel.

In memoriam
In de maandelijkse uitgave van het Apostolaat van het Gebed, augustus 1924, in de Franse taal “Messager du Coeur de Jésus”, stond een uitgebreid artikel onder de titel “Vriend van het hart van Jezus: De goede rijke man Willem van Iersel”. Het artikel was geschreven door zuster Maria Geneviève ,een ordegenoot van tante Anna Maria van Iersel, een zus van zijn vader (Mère Marguéri, algemeen overste van de franciscanessen, zij is in Oirschot overleden).

1925 is voor de missiecongregatie van Steijl een jubileumjaar, vanwege het oprichtingsjaar 1875. In een krant wordt in een artikel over het jubileum van de missiecongregatie de naam van Willem niet vergeten en verschijnt het bericht: “Door toevallige omstandigheden kwamen de Paters in nadere relatie tot de alom bekende missievriend, den heer Willem van Iersel, die als oud-retraitant van Steijl steeds een bijzondere hoogachting gekoesterd had voor pater Arnold Janssen en zijn werk”.

Holografisch testament
De verdeling van geld en goed is vooral bij vermogende vrijgezellen en pastoors opgebouwd uit veel H. Missen voor de zielenrust van zichzelf en bloedverwanten door inschrijving in het

zielboek voor het houden van jaargetijden gedurende vele jaren, een mooie uitvaart en een grafmonument en legaten naar instellingen en huispersoneel en het aanwijzen van een executeur testamentair. Men tracht een goed mens te zijn. Het schenken van grond en bezit buiten de familie om naar goede doelen was voor Willem eenvoudiger omdat hij niet getrouwd was, geen broers of zusters had en geen kinderen.
Willem had een religieuze en sociale instelling. Hij stelde zijn holografisch – zelfgeschreven – testament op in 1911 toen hij 46 jaar was, dus 13 jaar voor zijn dood in 1924. Het was gebaseerd op zijn door hemzelf geschatte vermogen van ƒ240.000,- exclusief zijn eigen huis met aanliggende gronden. Het onderstaande testament is de eerste versie en geeft een indruk van de denkwijze en voornemens van Willem op dat moment. Deze versie is verschillende keren aangepast. De correcties zijn tussen haakjes en als toevoeging aangegeven.
In het testament zijn de volgende wensen vermeld:

<u>Voor zichzelf</u>

1. *Een plechtige uitvaartdienst met drie Heeren (in mijn parochiekerk in Udenhout) met aansluitend zeven plechtig gelezen heilige missen en zeven plechtig gezongen heilige missen. Tevens het eerste jaar maandelijks een plechtig gezongen mis en daarna 15 (25) jaar lang maandelijks een plechtig gelezen mis. Met het uitdrukkelijk verlangen begraven te worden te Helvoirt, in een doodskist met zinken binnenkist, op het terrein door mij aan de paters van Steijl verkocht.*
2. *Tot lafenis van mijn ziel 1000 Heilige Missen voor ƒ1,50 (ƒ2,50) per H. Mis. Door de pastoor van Udenhout te verdelen binnen één jaar na mijn overlijden.*
3. *Tot lafenis van mijn ziel 1000 Heilige Missen voor ƒ1,50 (ƒ2,50) per H. Mis. Door de pastoor van Udenhout te verdelen tenzij er onder mijn familie een of meer priesters zijn; die krijgen dan het recht van verdeling. Ze moeten binnen drie jaar gelezen zijn.*
4. *De bisschop van 's Bosch krijgt de beschikking over het woonhuis met tuinen, boomgaard, moestuin, kwekerij en watertoren en landbouwgronden tot aan de Lange Gracht van het kasteel, het geheel bestaande uit 17 kadastrale secties. Het is bestemd voor een instelling of congregatie, liefst toegewijd aan O.L.Vrouw. In deze instelling of congregatie moeten ten eeuwigen dagen jaarlijks zes Heilige Missen worden gelezen, tot lafenis van mijn ziel en die van mijn ouders. Deze missen dienen te beginnen in het jaar na mijn overlijden, ook als de instelling of congregatie nog niet gevestigd is.* Zo'n fundatie voor kerkdiensten wordt volgens de kerkelijke regels na twintig jaar opgeheven en daarna toegevoegd aan het vermogen van de kerk.

Het totaal van 1 tot 4 bedraagt ƒ7.000,- en huis met grond, waar later Huize St.-Vincentius is gevestigd.

<u>Voor anderen</u>

1. *Gedurende 100 jaar jaargetijden voor hemzelf en zijn ouders. De jaargetijden gedurende 50 jaar voor zijn genoemde nog levende ooms en tantes van vaders en moeders kant. De namen van al deze personen moeten voor de aangegeven tijd worden geplaatst in het zielboek (het boek met de overledenen) van de Rooms Katholieke kerk van Udenhout. Te betalen aan de pastoor ƒ10.500,-.*
2. *Tot lafenis van de zielen van mijn dierbare ouders 1000 Heilige Missen voor ƒ1,50 (ƒ2,50).*
3. *Een legaat aan de Eerwaarde Broeders van Onze Lieve Vrouw van Lourdes, Huize Overdonk te Dongen, met de verplichting gedurende 25 jaar een H. Mis te laten lezen voor de zielenrust van de eerwaarde broeder Isidorus Maria na zijn overlijden, die mijn vader zaliger zo geduldig en liefderijk heeft verpleegd. Te betalen ƒ1.000.- (ƒ500,-).*
4. *Een legaat aan de 'Vereniging tot bevordering der verering van het Allerheiligste Sacrament en tot versiering van de arme kerken' te Tilburg. Bij overlijden uit te keren ƒ5.000.-.*
5. *Een legaat aan de Maria-congregatie voor versiering van het Mariabeeld op het Maria-altaar ƒ1.000.-.*

6. *Een legaat aan de pastoor van Udenhout voor het onverhoopt ruimen van graven van mijn familie, om te zorgen voor het herbegraven binnen het kerkgebouw. Te betalen ƒ10.000.-.*

Het totaal van 1 tot 6 bedraagt ƒ28.500.-

Willem laat zijn sociale wensen blijken door het vermaken van legaten. Hij heeft zowel oog voor de minderbedeelden, de armen, de zieken en de gebrekkigen, de naaste medewerkers, de naaste familie, als voor het belang van ontwikkeling door Missie, onderwijs door basisscholen, kweekscholen, seminaries en universiteit.

<u>Voor armen en behoeftigen</u>

1. *De interest van het legaat jaarlijks door de pastoor en zijn kapelaans te verdelen onder de Rooms Katholieke armen. Bij overlijden uit te keren ƒ10.000,-.*
2. *De interest van het legaat, uit te keren door de Zusterschool en de Fraterschool, moet jaarlijks gebruikt worden vooral voor de arme kinderen, alsook aan andere kinderen ter aanmoediging. Bij overlijden uit te keren ƒ8.000,-.*
3. *Een legaat voor arme Udenhoutse mensen voor brood, mik, spek e.d. uit te delen binnen drie maande na mijn overlijden te beginnen op de dag van de begrafenis ƒ300,-.*
4. *Alle boven- en onderkleding, bedden en beddengoederen en alle textiele goederen gaan naar de arme mensen van Udenhout. Te verdelen door de Zusters en Fraters in overleg met de geestelijkheid.*
5. *De overige inboedel gaat naar de Vincentius-vereniging in Udenhout die in 1910 is opgericht.* De inboedel bestaat uit meubels, porselein, huisraad, schilderijen, goud, zilver en edelgesteente, wijnen, alsmede paarden, rijtuigen, tuigen, automobielen, tuin- en landbouwgereedschappen, en dergelijke.
6. *De boerderij bewoond door Cornelis van Balkom en de burgermanswoningen ernaast gaan ook naar de Vincentius-vereniging, samen met 25 kadastrale secties akkers, weilanden en bospercelen met bomen en schaarhout, onder Udenhout en Berkel.*
7. *Een legaat aan de R.K. Militaire verenigingen in Bergen op Zoom, Breda, Geertruidenberg, Gorinchem, 's-Bosch en Nijmegen, plaatsen waar de Udenhoutse jongens meestal in garnizoen gaan. De beslissing bij de pastoor van Udenhout. Bij overlijden uit te keren ƒ6.000,-.*
8. *Een legaat aan het Liefdesgesticht te Udenhout voor het levenslange levensonderhoud en het eventueel opnemen van de twee doofstomme meisjes van de klompenmaker Petrus de Bont. Het legaat bedraagt ƒ6.000,-.*

Het totaal van 1 tot 8 bedraagt ƒ30.300,- exclusief huizen, grond en inboedel.

<u>Voor het onderwijs</u>

1. *Een legaat aan het Doofstommeninstituut te St. Michielsgestel.*
2. *Een legaat aan de Bisschoppelijke R.K. Kweekschool voor onderwijzers te 's Bosch.*
3. *Een legaat aan de Bisschop van 's Bosch voor de stichting van een Katholieke Universiteit*.
4. *Een legaat aan de bisschop van 's-Bosch voor de beide Bisschoppelijke Seminaries.*

Het totaal van 1 tot 5 bedraagt ƒ26.000,-.

<u>Voor de missie</u>

1. *Een legaat aan het 'Missiehuis te Steijl' - Limburg van het Gezelschap van het Goddelijk Woord ƒ10.000, (-ƒ5.000,-) (+ƒ50.000,-).*
2. *Een legaat aan het 'Missiehuis St.-Franciscus Xaverius' – Sparrendaal Helvoirt ƒ10.000,- (ƒ5.000,-).*
3. *Een legaat aan de 'Congregatie der Zusters van den Goeden Herder' aan de Bredaseweg te Tilburg ƒ2.200,- (ƒ2.000,-).*
4. *Een legaat aan de Vereniging der Paters Missionarissen van de Heilige Harten te Tilburg ƒ10.000,-.*

5. *Een legaat aan de Eerwaarde Paters Redemptoristen te 's-Hertogenbosch ƒ500,- (ƒ5.000,- voor hun missie in Suriname vanwege Peerke Donders).*
6. *Een legaat aan de Eerwaarde Zusters Franciscanessen in Vught en in Oisterwijk waar mijn tante vroeger religieuze is geweest. Te betalen aan ieder klooster ƒ500,-, totaal ƒ1000,-.*
7. *Een legaat aan de Paters Kapucijnen voor hun missie in Borneo ƒ5.000,-.*
8. *Een legaat aan de Afrikaanse Missie van de Zeer Eerwaarde Kardinaal Lavigerie ƒ10.000,- (ƒ5.000,-).*
9. *Een legaat aan het Missiehuis in Roosendaal* (het eerste Nederlandse Missiehuis van de paters van Mill Hill) *ƒ10.000,- (ƒ5.000,-).*

(Toegevoegd):

10. *Een legaat aan het Retraitehuis der zusters te Uden en het Moederhuis in Steijl ƒ5.000,-.*
11. *Een legaat aan de Petrus Claverbond,* (een missiebond voor Nederlands Indië) *ƒ5.000,-.*
12. *Een legaat aan "De bekering van Nederland" van Pater Jezuïet Dr. Jac van Ginneken ƒ5.000,-.*

Het totaal van 1 tot 12 bedraagt is ƒ108.000,-

In 1921 legateert Willem een deel van het interieur aan het Missiehuis St.-Lambertus te Helvoirt: a*lle familieportretten die in de zaal hangen met lijsten, het portret der familiegroep met lijst in de tuinkamer, twee portretten mijner ouders met lijst in mijn kantoor, het ivoren kruisbeeld met lijst boven de deur in de zaal,* h*et kruisbeeld met lijst in de voorkamer, alle kruisbeelden en verdere Heiligenbeelden en religieuze platen met lijsten, het Mariabeeld in de zaal met bloemen en vaasjes en piëdestal, het geborduurde Mariabeeld Troosteres der bedrukten met lijst op de logeerkamer, het bronzen H. Hartbeeld met piëdestal in mijn kantoor,* t*wee grote schilderijen met lijsten in de zaal, een antieke klok staande in de gang, het kwartier-klokje (Westminster-slag) in de tuinkamer, de pendule met voetstuk en stolp in mijn kantoor, de Bechstein piano met pianostoeltje in de zaal, het antieke kabinet op zolder, alle ledikanten met toebehoren, alle kachels met toebehoren, de lessenaar in mijn kantoor, alle tafels en stoelen, alle tuingereedschappen, tuinbanken en tuinstoelen en strandstoel, alle losse tuinplanten, bloempotten en potjes*, *barometers en thermometers, vier boeken "Levens der Heiligen" door Hugnes en de vier boeken van "Schutjes" Geschiedenis van het Bisdom 's-Bosch.*

<u>Voor mijn personeel</u>

Een legaat aan mijn personeel indien zij bij mijn overlijden nog in mijn dienst zijn.

1. *Mijn dienstbode Anna Catharina Bruurs*, *ƒ5.000,- (+ƒ100,- voor elk dienstjaar).*
2. *Mijn dienstbode Petronella Smolders*, *ƒ5.000,- (+ƒ100,- voor elk dienstjaar).*
3. *Mijn dienstknecht en koetsier, Marinus van den Bersselaar ƒ2.000,- (vervalt).* Marinus is geboren te St.-Oedenrode in 1870, gehuwd te Udenhout in 1901 met Cornelia Vermolen. Hij heeft blijkbaar een conflict gehad met Willem en is uit zijn testament geschrapt. Het vermoeden bestaat dat Willem hem als koetsier gevraagd had om een autorijbewijs te halen, maar dat Marinus weigerde omdat hij meer met dieren had dan met de techniek van een auto. Hij ging na het overlijden van Willem in dienst van Huize Vincentius.

(Toegevoegd)

4. M*ijn dienstknecht en tuinman, Victor Johannes Baptisma Lemeire ƒ1000,-.*
5. *Mijn chauffeur vanaf 1912 Simon Zwanenburg ƒ1000,-.*
6. *Mijn arbeider Wilhelmus van Gorkum ƒ500,-.*
7. *Mijn arbeider Lambertus* (Bart) *Vriens ƒ500,-.*

Totaal ƒ13.000,-

Willem verwacht wel enige weerstand bij de uitvoering van zijn testament en neemt zijn personeel in bescherming tegen mogelijke vragen, verwijten en claims. *Niemand van mijn dienstpersoneel, noch ziekenoppassers hebben de minste rekenschap te geven van enig geld of iets anders, hetwelk tijdens mijn ziekte vóór mijn overlijden mocht zijn verwijderd. Dus deze kunnen en moeten stipt mijne minste bevelen ten uitvoer brengen zonder gevaar,*

daarover na mijn dood aan uitvoerders van dit testament of aan wie ook rekenschap te moeten geven.

Voor neven en nichten:

1. *Hubertus Martinus Johannes van Oorschot te Hilversum ƒ30.000,- (ƒ10.000,-)* (zoon van Antonius van Iersel – Schellekens).
2. *Antonia Jacoba Maria van Oorschot te Utrecht ƒ15.000,- (vervalt) (dochter van* Antonius van Iersel – Schellekens).
3. *Reinier Henricus Arnoldus Bernardus van Claarenbeek te St.-Mariaburg bij Antwerpen ƒ8.000,-* (zoon van Reinier van Claarenbeek – Van Oorschot).
4. *Kinderen van Adriaan van Honsewijk – Sprangers, burgemeester van Dussen ƒ2.000,-* (vrouw is dochter van Johannes Sprangers – Goossens).
5. *Kinderen van Henri Sprangers - van Laarhoven, looier te Raamsdonkveer ƒ6.000,- (ƒ10.000,-)* (zoon van Johannes Sprangers – Goossens).
6. *Arnoldus Wilhelmus Joseph van Iersel, bierbrouwer te Raamsdonk en echtgenote Maria de Bont ƒ20.000,-* (zoon van Antonius van Iersel – Van Nuenen en vader van de uiteindelijke executeur-testamentair).

Totaal ƒ50.000.-.

Voor het dan nog resterende worden benoemd de volgende familieleden (kinderen van zijn oom Antonius) of hun wettige kinderen:

7. *Adrianus Joseph Maria van Iersel – Von Weijhrother te Udenhout, zonder beroep.*
8. *Arnoldus Wilhelmus Joseph van Iersel – De Bont, gehuwd te Raamsdonk op 3 augustus 1886, bierbrouwer te Raamsdonk.*
9. *Johannes Henricus Josephus van Iersel – Holtus te Waalwijk,* gehuwd te Helmond op 11 mei 1897, lederfabrikant.
10. *Antonius Johannes Joseph Maria van Iersel – Timmermans,* gehuwd te Waalwijk op 8 augustus 1899, te Waalwijk, graanhandelaar.
11. *Wilhelmus Adrianus Joseph van Iersel te Heel bij Roermond, R.K. priester.*

Executeur-testamentair

In een akte van 1 december 1920 geeft Willem een herzien holografisch testament bij notaris Vroemen af. Een jaar later volgt opnieuw een aanvulling. Er gaat steeds meer geld naar het Missiehuis St.-Lambertus in Helvoirt. In een aanvullende akte van 6 september 1923 benoemt hij tot uitvoerder van zijn nalatenschap Petrus Ignatius Josephus Maria Sprangers, koopman te Raamsdonkveer, in plaats van de notaris in Udenhout.

De rechtszaak

Er ontstonden na het overlijden van Willem van Iersel problemen in de familie, dat wil zeggen bij de ooms en tantes en hun kinderen omdat die weinig of niets van het vermogen van Willem terugzagen, en dat terwijl zijn neef Antoon met zijn graanhandel door de oorlogsperiode 1914 - 1918 financieel aan de grond zat. Willem had zijn woning en de erbij behorende gronden bij legaat vermaakt aan een door de Bossche bisschop aan te wijzen stichting. Daar wordt later Huize Vincentius gebouwd, een internaat voor zwakzinnige meisjes onder leiding van de zusters J.M.J. van de Choorstraat. De familie begrijpt niet dat Monseigneur Diepen het legaat heeft aanvaard. Men is er van overtuigd dat Willem door de bisschop of zijn vertegenwoordigers gehersenspoeld is. De familie schakelt advocaatprocureur Charles Witlox in en deze spant een geding aan. De rechtsgrond is een geestelijke stoornis in zijn werkelijke wil, op het moment dat zijn uiterste wil werd opgemaakt. En dat de erflater niet zelf een rechtspersoon als erfgenaam heeft aangewezen, maar dat de bisschop een stichting moest aanwijzen. Deze formele fout geeft aanleiding tot een slepende rechtbankprocedure met enkele teleurgestelde erfgenamen. Uiteindelijk verklaart een rechter het legaat toch rechtsgeldig. Volgens de pastoor is van het legaat van ƒ8.000,- ten behoeve van de arme schoolkinderen slechts ƒ4.200,- overgebleven na gedwongen uitkering aan familieleden.

De tuinman Lemeire en de manus-van-alles Van den Bersselaar komen in dienst van Huize Vincentius, na sollicitatie bij de bisschop. Lemeire ondertekent met 'Van Uwe Doorluchtige Hoogwaardigheid de nederige dienaar V.J. Lemeire, tuinman te Udenhout'.

Verkoop inboedel
De inboedel wordt door een legaat toegewezen aan de Vincentiusvereniging voor ondersteuning aan de armen van Udenhout. Dat betreft weliswaar de resterende inboedel nadat veel ervan, zoals eerder beschreven, was toebedeeld aan het Missiehuis te Helvoirt. De resterende inboedel wordt door notaris Van Spaendonk in maart 1925 in twee dagen geveild ten behoeve van de Vincentiusvereniging. De inboedel op de eerste dag bestond, volgens de aankondiging, voor een groot deel uit kostbaar Japans en Chinees porselein in famille verte en famille rose, oud Delfts porselein, 2 antieke porseleinkasten, oude Engelse prenten, een staande klok met speelwerk, antieke en andere zilveren voorwerpen en wijn. Het porselein is waarschijnlijk afkomstig van de familie Van Oorschot, die regelmatig naar de tabaksbeurs in Amsterdam ging. Op de tweede dag volgde de veiling van de deftige inboedel. Er waren 205 kopen en 41 kopen wijn. De wijn leverde per koop ƒ20,- tot ƒ102,- op. De totale opbrengst was ƒ21.158,-. Voor de kijkdag moest ƒ0,50 worden betaald voor de armen. Dat is de prijs van twee broden van 1 kg. Op de verkoopdag zijn gereserveerde plaatsen te koop voor ƒ1,00 per persoon, ook bestemd voor de armen. Enkele voorbeelden van de verkochte voorwerpen: 15 kopen borden, 12 kopen kopjes en/of schoteltjes, 2 poppen, 2 vijfstellen, een servies, tafelbel, vaasjes, porseleinen koeien, 2 glazen kasten, tabaksdoos, asbakjes, doofpot, vuurplaat, 3 waterstoven, blaker, 2 secretaires, inktstel, 5 pendules, 3 lampen, 5 spiegels, mangel, weckstel, karpet en tapijten, koffiekan, geweer, 3 koffers, citybag, valies, paardentuig, 2 auto's voor ƒ610,- en ƒ720,-, 2 rijwielen en een brandkast.

Bij het wegbreken van de ingebouwde brandkast in 1925 ontdekte men, weggewerkt in de ruimte boven de brandkast, een verzegelde fles. In een briefje, dat daarbij lag, stond geschreven: "Deze kluis is gemetseld door de Gebroeders Vercammen in het jaar 1902. Hierbij een flesje Schnaps voor de slopers daar dit bouwwerk zeer stevig is geworden". Ondertekend door Willem van Iersel.

Missiehuis St.-Lambertus
De Missionarissen van het Goddelijk Woord, de S.V.D., verlieten het missiehuis aan de Udenhoutseweg in Helvoirt in 1955. Het werd een verpleeghuis van de Broeders van Johannes de Deo. In 1988 volgde de verkoop aan de Emmaus-gemeenschap.

Bouw Huize Vincentius
Op het terrein aan de Schoorstraat is tussen 1926 en 1929 Huize Vincentius gebouwd, een onderwijsinstituut onder leiding van de Zusters van de Choorstraat – Dochters van Maria en Joseph - voor 300 zwakzinnige meisjes. De officiële opening vond plaats in augustus 1925 in het woonhuis van Willem. Monseigneur Diepen zegende in 1930 het hoofdgebouw in. Vier jaar later volgde de inzegening van de nieuwe kapel door vicaris-generaal Hendrikx. Het woonhuis was eerst het verblijf voor de zusters, later de woning van de rector van Huize Vincentius.

Bij de oprichting van Heemcentrum 't Schoor in 1990 werd de bovenverdieping van het huis beschikbaar gesteld en daar is het heemcentrum nog steeds gehuisvest.

Bronnen en literatuur

Archief Heemcentrum ’t Schoor Udenhout - Biezenmortel

Archief Kees van den Bersselaar, Udenhout

Archief Lieneke Naeff – Van Iersel,´s-Hertogenbosch

Archief Paters Jezuïeten, Nijmegen

Archief Sint Lambertus parochie Udenhout
- Dagboek pastoor Van Eijl
- Parochiememoriaal

Ariaens SVD, Frans, “Kroniek van het Missiehuis St.-Lambertus Helvoirt (1916-1924)”

Artikelen en advertenties in
- De Tijd
- Katholieke Illustratie
- Nieuwe Tilburgsche Courant
- Sint-Jansklokken
- Taxandria
- Weekblad van Tilburg

Aster, Gentilis, “De eerste schop in de grond”, Uitgave B19 Paters Kapucijnen

Beer S.V.D., H. de, “Kroniek van een stichtend leven”

Begeyn, P., e.a., “Verwondering en Verlangen”, 1990

Beld, T.A.M. van, “Katholieke jongens uit den beschaafden stand”, 2009

Erfgoedcentrum Nederlands Kloosterleven Sint Agatha, “Langs kloosters in Noord-Brabant”, 2011

Gespreksnotities Frans van Iersel

Heemcentrum ’t Schoor
- “Over d’n Biezenmortel”
- “Over ’t Kasteel”
- “Over de Unentse Parochie”
- “Over d’n Unent”

Hendrickx S.V.D., J., “Een stichtend leven”, dagblad De Tijd, 15 april 1924

Iersel, Frans van, “Geschiedenis van de Kleine Strijdhoef”, 1995
Iersel, Frans van, “De bouw van Huize Vincentius te Udenhout”, in De Kleine Meijerij 1996, 1

Iersel, Harrie van, “De familie van Iersel in Udenhout en omgeving”, uitgave in eigen beheer, 2008

Iersel, Pieter-Jan, bewerking van de “Kroniek van een stichtend leven”, oorspronkelijk van G. De Beer S.V.D.

Katholieke Illustratie, “Het missiehuis van Steijl”, 1879
Katholieke Illustratie, “Het herstel der Hiërarchie in Nederland”, 1903

Loo, Joost van der, “De vooroorlogse autogeschiedenis van Udenhout”, Stichting De Brand, 2009

Marie Geneviève, franciscanes, “De goede rijke man Willem van Iersel”, in Messager du Coeur de Jésus

Oirschot, A. van, “Brabant op een keerpunt”, in De Kleine Meijerij 1954, 7

Regionaal Archief Tilburg

Roon, Marike van, “Goud, zilver & zijde, Katholieke textiel in Nederland 1830-1965”

Schutjes, L.H.C., “Geschiedenis van het bisdom ’s-Hertogenbosch”, 1870

Taxandria, “Aantekeningen betreffende de familie van Iersel of van Eersel”, 1938

Voort, J. van de, “Leengoed en Kasteel de Strijdhoef te Udenhout”, Scouting Udenhout, 1982

Colofon

Samenstelling
Dit boek is het eerste in een serie *Unentse Biografieën* onder eindverantwoordelijkheid van het Schrijversteam van Heemcentrum ’t Schoor. Het Schrijversteam heeft de eindredactie voor haar rekening genomen. De leden van het Schrijversteam zijn Luud de Brouwer, Lia Clement – Verhoeven, Jan Denissen, Kees van Kempen, André van der Lee, Wim Maarse, Maris Philippa, Hans Pickhard, Annie van Roessel – Kolen en Frank Scheffers.

Het vele werk om alle informatie te verzamelen en het als een logisch verhaal aan het papier toe te vertrouwen is gedaan door Henk Haen, gebruikmakend van heel veel bronnen.

Dit boek is hoofdzakelijk gebaseerd op het werk van Henk Haen, die met bronnenonderzoek en andere informatievergaring antwoorden zocht op de vraag waarom Willem van Iersel er toe kwam zijn enorme vermogen over te maken op goede doelen, in het bijzonder de missie, in het bijzonder het missiehuis Sint Lambertus te Helvoirt. Henk Haen heeft zijn bevindingen vastgelegd onder de titel “Een religieuze weldoener”. De volledige originele tekst van Henk Haen inclusief afbeeldingen is te vinden op de webpagina van Heemcentrum ’t Schoor Udenhout – Biezenmortel www.schoorudenhout.nl. Hier staan eveneens zeer gedetailleerd verdere gegevens over de achterliggende stambomen:

- De stamboom van de Udenhoutse tak Van Iersel vanaf 1707;
- De nazaten van oom Antonius van Iersel;
- De stamboom van de Loon op Zandse tak Heijliger van Iersel;
- Het geslacht Van Oorschot;
- De stamboom Sprangers.

Dank aan Lieneke Naeff – Van Iersel ´s-Hertogenbosch en Pieter-Jan van Iersel Tilburg, die belangrijke bijdragen hebben geleverd aan het omvangrijke werk van Henk Haen.

Afbeeldingen
De meeste afbeeldingen zijn afkomstig van:

- Pieter-Jan van Iersel, Tilburg
- Kees van den Bersselaar, Udenhout
- Heemcentrum ’t Schoor Udenhout-Biezenmortel
- Bronnen vernoemd in de lijst “bronnen en literatuur”

Lay-out en druk
De lay-out is verzorgd door Hans Pickhard.
Het boek is gedrukt bij drukkerij ELKA Tilburg.

Oplage
200

Inhoudsopgave

	Hoofdstuk	Pagina
	Voorwoord	3
1	Geboren op 25 november 1865 **Telg uit een gegoed Udenhouts geslacht**	4
2	Gevormd door jezuïeten **11 jaar oud naar de kostschool**	7
3	Een jongeman die van het leven geniet **Jagen, paarden, auto's en vakanties**	9
4	Heerboer **Grondeigenaar en rentenier**	11
5	Naarmate het ouder worden **Het geloof speelt langzamerhand een grotere rol**	14
6	Zijn levensvervulling **Een kloosterstichting**	17
7	Overlijden op 30 maart 1924 **De nalatenschap**	22
	Bronnen en literatuur	28
	Colofon	30